

T. C.

ANKARA ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

İNSAN İLİŞKİLERİ

ANABİLİM DALI

GEÇİCİ MEVSİMLİK TARIM İŞÇİSİ ÇOCUKLARIN SON 5 YIL İÇERİSİNDE İLKOKUL
EĞİTİMİNE KATILMA DURUMLARININ ÇOCUK EMEĞİ BAĞLAMINDA
İNCELENMESİ/ŞANLIURFA ÖRNEĞİ

Tezsiz Yüksek Lisans Programı Dönem Projesi

GÜLPER AKPINAR

Ankara,2022

T. C.

ANKARA ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

İNSAN İLİŞKİLERİ

ANABİLİM DALI

**GEÇİCİ MEVSİMLİK TARIM İŞÇİSİ ÇOCUKLARIN SON 5 YIL
İÇERİSİNDE İLKOKUL EĞİTİMİNE KATILMA DURUMLARININ ÇOCUK
EMEĞİ BAĞLAMINDA İNCELENMESİ/ŞANLIURFA ÖRNEĞİ**

Tezsiz Yüksek Lisans Projesi

Gülper AKPINAR

Prof. Dr. Nilay Çabuk Kaya

Ankara,2022

Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğüne,

Gülper Akpınar adlı öğrencinin hazırladığı “Geçici Mevsimlik Tarım İşçisi Çocukların Son 5 yıl İçerisinde İlkokul Eğitimine Katılma Durumlarının Çocuk Emeği Bağlamında İncelenmesi/Şanlıurfa Örneği” başlıklı bu çalışma İnsan İlişkileri Anabilim Dalı / İnsan İlişkileri Programı’nda Tezsiz Yüksek Lisans Projesi olarak kabul edilmiştir.

İmza

Danışman Öğretim Üyesi Prof. Dr. Nilay ÇABUK KAYA

ONAY

Bu tez Ankara Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Öğretim Yönetmeliği’nin ilgili maddeleri uyarınca danışman öğretim üyesi tarafından 24/01/2022 tarihinde, Enstitü Yönetim Kurulunca .../.../20... tarihinde kabul edilmiştir.

.....
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürü

T.C.
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü'ne,

Enstitünüz İnsan İlişkileri Anabilim Dalı 20943922 numaralı tezsiz yüksek lisans öğrencisi Gülper Akpınar 'ın

“Geçici Mevsimlik Tarım İşçisi Çocukların Son 5 yıl İçerisinde İlkokul Eğitimine Katılma Durumlarının Çocuk Emegi Bağlamında İncelenmesi/Şanlıurfa Örneği” adlı

(İngilizce Başlığı “An Investigation of Temporary Seasonal Agricultural Worker Children's Participation in Primary School Education in the Last 5 Years in the Context of Child Labor / Şanlıurfa Example”) tezsiz yüksek lisans dönem projesi tarafımda değerlendirilmiş olup,

BAŞARILI

BAŞARISIZ

bulunmuştur.

Dönem projesi danışmanı olarak, adı geçen öğrencinin notunun, dönem projesinin Enstitünüz Müdürlüğü'ne tesliminden önce *Öğrenci İşleri Bilgi Sistemi*'ne (OİBS) tarafımdan işlendiğini beyan ederim.

DÖNEM PROJESİ DANIŞMANI ONAYI

TARİH: 24.01.2022

Prof. Dr. Nilay ÇABUK KAYA

UYARI: Değerlendirme Formu'na, 2 adet proje CD'si (PDF formatında) eklenecektir.

T.C.
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü'ne,

Prof.Dr. Nilay Çabuk KAYA danışmanlığında hazırladığım“Geçici Mevsimlik Tarım İşçisi Çocukların Son 5 yıl İçerisinde İlkokul Eğitimine Katılma Durumlarının Çocuk Emegi Bağlamında İncelenmesi/Şanlıurfa Örneği”adlı dönem projesindeki bütün bilgilerin akademik kurallara ve etik davranış ilkelerine uygun olarak toplanıp sunulduğunu, başka kaynaklardan aldığım bilgileri metinde ve kaynakçada eksiksiz olarak gösterdiğimi, çalışma sürecinde bilimsel araştırma ve etik kurallarına uygun olarak davrandığımı ve aksinin ortaya çıkması durumunda her türlü yasal sonucu kabul edeceğimi beyan ederim.

24.01.2022

GÜLPER AKPINAR

ÖZET

GEÇİCİ MEVSİMLİK TARIM İŞÇİSİ ÇOCUKLARIN SON 5 YIL İÇERİSİNDE İLKOKUL EĞİTİMİNE KATILMA DURUMLARININ ÇOCUK EMEĞİ BAĞLAMINDA İNCELENMESİ/ŞANLIURFA ÖRNEĞİ

AKPINAR, Gülper

Tezsiz Yüksek Lisans Projesi, İnsan İlişkileri Anabilim Dalı

Danışman; Prof. Dr. Nilay ÇABUK KAYA

Ankara Üniversitesi, 2022

Çalışmada Şanlıurfa ilindeki mevsimlik tarım işçisi çocukların ilköğretimine katılmasının son 5 yıl içerisinde ki durumu ebeveyn ve eğitim personellerinin görüşleri alınarak çocuk emeği bağlamında incelenmiştir. Toplum içinde birey olma kazanımı aile de başlayarak okul çağıyla devam etmektedir. Dezavantajlı bölgelerde yaşayan çocukların çoğu zaman ailelerinin ekonomik faaliyetlerine katılmaya mecbur kalması okul çağı çocuklarının eğitim-öğretimden uzaklaşmasına sebep olmaktadır. Bu çalışmada mevsimlik tarım işçisi çocukların eğitim hakkına ulaşması ve ulaşım sürecinde karşılaşılan zorlukların açıklanması amaç edinilmiştir. Ayrıca ilköğretim çağı çocuklarının hakları çerçevesinde yer alan yaşam hakkı eğitim hakkı gibi temel haklarına erişemedikleri milli ve uluslararası araştırmalarla ortaya konulmuştur. Yapılan çalışmalar sonucunda problem durumu mevsimlik gezici ve dönemlik tarım işçisi olarak çalışan çocukların eğitim hayatlarını sağlıklı bir şekilde sürdürebilmesi için yapılabilecek çalışmalar sayıtlılar ve sınırlılıklarıyla birlikte öncesinde yapılan çalışmalar sunulmuştur. Çalışma kapsamında alan yazın taraması, canlı kaynaklarla görüşme ve kapsamlı istatistik araştırmaları yapılmıştır. Çalışmanın araştırma grubunu 2016-2021 yılları arasında Şanlıurfa İlinden başka illere mevsimlik tarım işçisi olarak

geçici süreyle göç eden öğrenciler oluşturmaktadır. Kaynak toplamak amacıyla ilkokul eğitimine halen Şanlıurfa ilinde devam etmekte olan 50 geçici mevsimlik tarım işçisi çocuk, çocukların aileleri ve sınıf öğretmenleriyle görüşülmüştür. Araştırma sonuçları son 5 yıl içerisinde yapılan çalışmaların geçici ve mevsimlik tarım işçisi öğrencilerin eğitim haklarına ulaşmasında etkilerinin olduğu gözlenmiştir.

Anahtar sözcükler: Eğitim hakkı, Mevsimlik tarım işçisi, Çocuk emeği

ABSTRACT

THE EXAMINATION OF THE PARTICIPATION OF TEMPORARY AGRICULTURAL WORKER CHILDREN IN PRIMARY SCHOOL EDUCATION IN THE LAST 5 YEARS IN CONTEXT OF CHILD LABOR/ŞANLIURFA CASE

AKPINAR, Gulper

Non-Thesis Master's Project, Department of Human Relations

Counselor; prof. Dr. Nilay ÇABUK KAYA

Ankara University, 2022

In the study, the status of seasonal agricultural worker children's participation in primary school education in Şanlıurfa province in the last 10 years was examined in the context of child labor by taking the opinions of parents and education personnel. The acquisition of being an individual in the society starts with the family and continues with the school age. The fact that children living in disadvantaged areas are often obliged to participate in the economic activities of their families causes school-age children to stay away from education. In this study, it is aimed to explain the difficulties encountered in the transportation process and the access of seasonal agricultural worker

children to the right to education. In addition, it has been demonstrated by national and international research that primary school children cannot access their basic rights, such as the right to life, the right to education, which are within the framework of their rights. As a result of the studies, the studies that can be done in order for the children working as seasonal migrant and seasonal agricultural workers to continue their education life in a healthy way, together with the numbers and limitations of the previous studies are presented. Within the scope of the study, literature review, interviews with live sources and comprehensive statistical research were carried out. The research group of the study consists of students who temporarily migrated from Şanlıurfa to other provinces as seasonal agricultural workers between 2016-2021. In order to collect resources, interviews were conducted with the children of 50 temporary seasonal agricultural workers and their families who are still continuing their primary education in Şanlıurfa. The results of the research show that the studies carried out in the last 5 years have had an impact on the access of temporary and seasonal agricultural worker students to their education rights.

Keywords: Right to education, Seasonal agricultural worker, Child labor

İÇİNDEKİLER

ÖZET

ABSTRACT

İÇİNDEKİLER

BÖLÜM 1

GİRİŞ

1.1.Çocuk Hakları.....	10
1.2. Çocuğun Eğitim Hakkı.....	10
1.3.Çocuk Emeği.....	11
1.4.Dünya’da Çocuk Emeği.....	12
1.5.Türkiye’de Çocuk Emeği.....	15
1.6.Türkiye’de Mevsimlik Tarım İşçisi Çocuklar.....	15
1.7.Şanlıurfa’da Mevsimlik Tarım İşçisi Çocuklar.....	16
1.8.Mevsimlik Tarım İşçisi Çocukların Eğitim Öğretime Katılma Durumları.....	18
1.9. Türkiye’de Çocuk İşçiliğine Karşı Yapılan Çalışmalar.....	19

BÖLÜM 2

YÖNTEM

2.1.Problem Durumu.....	27
2.2.Problem Cümlesi.....	30
2.3.Araştırmanın Yöntemi.....	30
2.3.1. Araştırma Modeli.....	30
2.3.2. Durum Çalışmasının Nitelikleri.....	31
2.3.3. Ölçme Araçları	32
2.3.3.1. Veli Görüşme Formu	32
2.3.3.2. Öğretmen Görüşme Formu.....	33
2.3.4. Çalışma Grubu	34

BÖLÜM 3

SONUÇ.....	43
------------	----

Kaynakça

Ek1

Ek2

Ek3

BÖLÜM 1

GİRİŞ

Dünya üzerinde birçok çocuk ekonomik ve buna eşlik eden kaygılardan dolayı farklı iş sektörlerinde çalışmak zorunda kalmaktadır. Yüzdeler olarak değerlendirildiğinde Dünya üzerinde çalışan çocukların %70'i tarım sektöründe bulunmaktadır. Türkiye'de çocuk işçiliğinin sektörel dağılımı incelendiğinde tarım işçisi olarak çalışan çocukların oranı %57'dir. Mevsimlik geçici tarım işçiliğinin yaygın bir meslek olarak yapıldığı illerin başında Şanlıurfa gelmektedir. Nüfus artış hızı ve 18 yaş altı nüfus sayısı göz önünde bulundurulduğunda geçici mevsimlik tarım işçisi sayısının yaklaşık olarak 15 binin üzerinde olduğu düşünülmektedir. Çalışma süresi boyunca ailelerine eşlik etmek zorunda kalan çocuklar sağlıklı olamayan yaşam koşullarına maruz kalmaktadır. Bu durum beraberinde çocukların eğitim ortamından uzaklaşmasına, yoksulluk durumlarının yaşam şartlarına eşlik etmesi de okul sonrası yaygın eğitim faaliyetlerine de erişememelerine sebep olmaktadır.

1.1.Çocuk Hakları

Çocuk ve çocuk haklarının küresel olarak gündeme gelmesi Birleşmiş Milletler Uluslararası Çocuk Hakları Sözleşmesinin dünya kamuoyuna sunulmasıyla başlamış ve 1979 yılının Dünya Çocuk Yılı olarak belirlenmesiyle devam etmiştir (Akyüz, 2001). Bu sözleşmeyle amaç edinilen hedefler arasında yaşam, eğitim ve temel haklar ile ilgili standartlar oluşturulması ve bu bağlamda çocukların gerek devletsel gerek bireysel şiddet ve istismara maruz kalmamasını sağlamaktır. Ancak bildirinin yasa niteliğinde bağlayıcı olma durumu 1989 yılında oluşabilmiştir. Dünya üzerinde 191 ülke tarafından kabul gören bu sözleşme kabul görmüş en yaygın belge statüsündedir. Türkiye, Dünya Çocuk Hakları sözleşmesini 1990 yılında imzalamış olmasına rağmen dönemin şartları gerekçe gösterilerek 1994 yılında resmi gazetede yayımlanarak yasalasabilmiştir (Akyüz, 2001). Oluşumunda çocukların gereksinimleri göz önüne alınarak uygulansa da zamanlar bireylerin o yaş dönemlerindeki hakları olarak gelişim göstermiştir.

1.2.Çocuğun Eğitim Hakkı

Toplumun gelişebilmesi tarihin başlangıcından beri eğitimle doğru orantılı olmuştur. Bu gelişimin başlangıcı bireyin ilgi ve yetenekleri ile ilişkili eğitim ortamlarından faydalanmasıyla başlamaktadır. Bireyin önce kendisini ardından ailesini ve içinde yaşadığı toplumu yüksek medeniyet seviyesine ulaştırabilmesi eğitim hakkına erişebilmesiyle yakın ilişkilidir. Yasal düzenlemelerle eşitlik ve özgürlük kavramları dünyanın gelişmiş ülkelerinde yüceltilmiştir. Bu kavramların yüceltilmesi beraberinde eğitimin önemini bir kez daha ortaya koymuş ve eğitimin de bir temel hak olarak karşımıza çıkmasını sağlamıştır.

Dünya üzerindeki örnekleri incelendiğinde eğitim düzeyinin yüksek olduğu yerlerde refah ve hoşgörü ortamının yüksek olduğu, cinsiyete bağlı ötekileştirilmelerin azaldığı görülmektedir. Bu bağlamda yine dünya üzerindeki eğitim oranının düşük olduğu bölgeler incelendiğinde temel haklardan yoksunluk ve şiddet sorunlarının ortaya çıktığı görülmektedir.

Dünya Eğitim Raporuna (2012) göre 61 bin çocuk eğitim alanlarına erişememekte ve bu haktan yoksun kalmaktadır. Eğitim bireyin ve toplumların bilgi birikimlerini üst seviyelere aktarabilmeleri için istisnasız kullanmaları gereken bir haktır. Evrensel bildirimlerde ve yapılan uluslararası çalışmalarda bireylerin en az ilkökul düzeyindeki eğitim hakkına katılmasının zorunlu olmasının gerekliliği vurgulanmıştır. Evrensel İnsan Hakları Bildirgesinde (26.Madde) “Eğitim herkesin hakkıdır. Eğitim hiç olmazsa temel eğitim evresinde parasızdır. Yükseköğrenim yeteneklerine göre herkese açık olmalıdır” ibaresiyle eğitim hakkı pek çok ülkede kabul görmüştür. Fakat yasalarla ve oy birliğiyle kabul edilmesi rağmen uygulama sürecinde olası ihlallerle karşılaşabilmek mümkündür. İnsanlar arası ilişkilerin ve tarihsel süreçlerin oluşturduğu devlet yapıları beraberinde uyulması gereken kuralları, gerek kazanılmış gerek kullanılması yaşamsal önem taşıyan hakları getirmiştir. Devlet oluşumu incelendiğinde en önemleri görevlerinden birinin bireyin haklarını koruyarak topluma refah seviyesini yükseltecek hizmet ve düzenlemeler sunmak olduğu vurgulanmaktadır. Güngör 'e (2009) göre Modern

devlet anlayışının temel destekçisi ise eğitimidir. Toplumun entelektüellik seviyesini yükseltmek, bireyin toplum içinde pragmatik düzeyini arttırmak için eğitim ön koşuldur. Bu amaçla yola çıkıldığında çocuk eğitimi ülkelerin gelecek için yatırım planına bile dönüşebilir. Çocuk eğitiminde destekleyicinin devlet olmasına rağmen en büyük görev ebeveynlere düşmektedir. Bu bağlamda Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesinde (9-11 Madde) çocuğun herhangi bir şekilde istismar edilmesinin mümkün olmadığı, hiçbir ticari faaliyete dâhil edilemeyeceği ve fizyolojik ve psikolojik olarak dengesini bozabilecek teferruat içeren zor işlerde çalıştırılmayacağı vurgulanmıştır.

Dünya da olduğu gibi Türkiye’de de temel eğitim hakkı “1979 sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu’na” (7. Madde) konu olmuştur. Kanuna göre ilköğretim düzeyinde eğitim görmek her vatandaşın yasal hakkıdır ve her birey kendi kabiliyeti ve ilgilerine göre bu haktan faydalanabilir. Evrensel olarak eğitim hakkı pek çok yasaya konu olarak güvene altına alınmıştır. Güvence altına alınmış olan eğitim hakkı toplumsal yaşamı ve gereksinimleri düzenlemeyi sağlamaktadır (Terzioğlu, 2006).

1.3.Çocuk Emeği

Çocuklar iş gücü sağlayabilecek fizyolojik olgunluğa eriştiğinde birçok aile yapısı içinde bu iş gücünden faydalanılmak istenmektedir. Bu durumdan istifade etme çoğu zaman kardeş bakımı ve tipik küçük ev işleriyle başlamaktadır. Tarım ve ziraata dayalı ekonomik geçim kaynağı benimsenen aile tiplerinde ise bu durum yerini çocuğun fiziksel olgunluğunun üstündeki çalışma şartlarına bırakmaktadır. Geçim kaynağı olarak belirlenen mesleğin yapısı tam zamanlı olmakla birlikte dönemlikte gerçekleşebilmektedir. Yaşam alanlarına yakın tarım arazilerinde çalışma imkânı bulabilen aileler olduğu gibi zaman zaman yüzlerce kilometre uzağa ev düzenini taşıyarak elverişsiz yaşam koşullarında çalışmak zorunda kalan aileler vardır. Bu süreçte ailelerine eşlik etmek zorunda kalan çocuklar da gelişimlerine uygun olmayan yaşam şartlarına uyum sağlamak zorunda kalmaktadır.

Tarıma dayalı geçici geçim kaynağı benimseyen ailelerde yetişen çocuklar kimi zaman yaşam alanındaki sorumlulukları üstlenirken kimi zamanda aktif olarak tarım işçisi olarak çalışma hayatına dâhil olmaktadır. Tarım işçiliğinde göçebelik yaygın olduğu için ulaşılabilen verilerin kısıtlı olması yapılan araştırmalarını dezavantajını ortaya koymaktadır. Uluslararası Çalışma Örgütüne göre Dünya genelinde tam zamanlı çalışan 18 yaş altındaki çocuk sayısı 120 milyonun üzerindedir. Yine aynı araştırmaya göre yarı zamanlı çalışan çocuk sayısı ise 250 milyona yaklaşmaktadır (UCO,1996).

Çocuk emeğinin sömürüldüğü yerler istatistiksel olarak incelendiğinde bu alanların genellikle gelişmekte olan ülkeler olduğu saptanmıştır. Türkiye örneği ele alındığında TÜİK 2019 verilerine göre tam zamanlı çalıştırılan çocuk sayısı 720 bindir. Tarım sektöründe çalışan çocuk sayısı ise yine aynı verilere göre 221 bin olarak belirlenmiştir. Rakamsal olarak ifade edilen çocuklardan %34'ü ilkokul eğitimi faaliyetlerine katılamamıştır. Yine bu verilere göre ilkokul eğitimine katılmayan çocukların %23'ü ekonomik faaliyetlerde yer almaktadır.

1.4.Dünya'da Çocuk Emeği

Dünya üzerinde yaşayan farklı aile tiplerinden bazıları, fiziksel olarak büyüdüklerinde çocuklarının evin ekonomik faaliyetlerine katılmalarını istemektedir. Yapılması beklenen işler; ev içindeki sorumluluklarla başlayıp kardeş bakımı ve çocuk emeğinin sömürüsü üzerinden kazanç salamaya kadar ulaşmaktadır. Tarımsal faaliyetleri geçim yöntemi olarak benimseyen aile yapılarında genel olarak dünya üzerinde yaygın çocuk emeği sömürüsü görülmektedir. Genellikle tam zamanlı olmayan dönemlik işler aile reisi olarak belirlenir ardından işin ifa edileceği alanlarda geçici süreli barınma olanakları sağlanır. Aile ile birlikte çalışma hayatına katılmaya mecbur kalan çocuğun genel olarak beden gücünün karşılığı verilmediği gibi temel bakımı ve eğitim olanakları sağlanmaz. Kayıt dışı çalışma oranının yüksek olmasına rağmen Uluslararası Çalışma Örgütü'ne (ÜÇÖ) göre sadece gelişmekte olan devletlerde 14 yaş altındaki çalışan çocuk sayısının tam zamanlı çalıştırıldığını açıklamıştır. Yarı zamanlı çalıştırılan çocuk

sayısının ise belirtilen sayının iki katından fazla olduğu iddia edilmektedir(ÜÇO, 1996). Gana, Hindistan ve Endonezya ki çocukların dörtte birinin ekonomik iş kollarına dâhil olduğu, yine çalışan bu çocukların %33'e yakınının çalışma hayatının temel faaliyet olduğu belirlenmiştir.

Çocuk emeği hemen hemen dünyanın her yerinde sömürülmekte olup daha yaygın görülen ülkeler gelişmemiş ve ya gelişmekte olan ülkeleridir. Cinsiyete göre incelendiğinde genellikle kız çocukları rutin ev işlerine katılmakta, erkek çocukları ise gelişimsel olarak uygun olmayan saatler boyu çalışmak zorunda kalmaktadır. Yaşanılan bölgeye göre kırsal alanlarda yaşayan çocukların çalışma süreleri kent yaşamına göre daha fazladır (Warshaw, 2001). Fakat kentlerde de bu durum değişmeye başlayarak resmi olmayan kurumlarda kayıt dışı çalışan çocuk sayısı artış göstermektedir. Yer yer mevsimlik tarım işçiliği yapan çocuklar aileleri sebebiyle çalışmaya mecbur bırakılmakta, bazı yerlerde ise tekstil ve sanayi koluna dâhil olan çocuk sayısı artmaktadır. İş gücüne katılan çocukların anakaralar üzerinde dağılımı incelendiğinde" %61 Asya, %32 Afrika ve %7'sinin Amerika anakarasında" yer aldığı tespit edilmiştir (UNICEF, 1997).

Yapılan araştırmalarda cinsiyet analizlerinin uzun süreli gözlemi sonucunda kız çocuklarının eğitime katılmasının desteklenmesinin olumlu etkilerinden bahsedilebilmektedir. Eğitim süreçlerinden geçmiş annenin çocuklarını da eğitim ortamlarına güdüleme oranının yüksek olduğu gözlemlenmiş ve çocuk işçiliğine karşı tedbir oluşturabileceği fikirleri oluşturmuştur (Dünya Bankası, 2001). ILO (2001) sözleşmesine göre çocuk işçiliğinin önlenmesi adına alınacak önlemler sıralanmıştır;

- Kötü şartlar altındaki çalışma hayatına çocukların dâhil olmasının önlenmesi,
- Uyum ve iyileştirme çalışmalarının bu süreçlerin öncesinde yapılması,
- Ücretsiz temel eğitimin teşvik edilmesi,
- Dezavantajlı bölgelerin tespit edilerek risk altında ki öğrencilerin belirlenmesi,
- Kız çocuklarının özellikle dikkate alınmasıdır.

1.5. Türkiye’de Çocuk Emeği

Türkiye’de iş gücünün çocuk emeği bağlamında incelenmesi kayıt dışı çalışma oranının yüksek olması sebebiyle sınırlılık içermektedir. TÜİK (2012) verileri dikkate alındığında; yapılan anket sonuçları uluslararası verilerle ekonomik faaliyet koluna ve cinsiyet dağılımına göre yakınlık göstermektedir. Araştırma sonuçlarına göre çocuk sayısı 16 milyona yakındır ve iş gücüne katılım oranı bu sayının üçte birine tekâmül etmektedir. Sektörel dağılım analizinde ise tarım sektörü %30,8’i tarım, %23,7’si sanayi, %45,5’i ise hizmet sektörüne katılmıştır(TÜİK, 2019). Çocuk emeği sömürsü oranı çocukların ekonomik, sosyal ve eğitsel olarak istismar edildiğini ortaya koymaktadır.

1.6. Türkiye’de Tarım İşçisi Çocuklar

Teknolojik olanakların gelişmesiyle birlikte tarımsal faaliyetlerde bir dönüşüm içine girmiştir. Makineleşme, miras yoluyla toprak parçalanması, yönetimlerin izledikleri politikalar sebebiyle topraksız kalan vatandaşlar, göç yollarını izleyerek kentleşmeye başlamışlardır. Ekonomik olarak geçimini sağlamak amacıyla çeşitli iş arayışları sonucunda bildikleri bir iş olan tarım sektörüne yeniden yönlenerek geçici mevsimlik tarım işçisi olarak iş gücü oluşturmuşlardır. Zaman zaman hasat işlerinde bazı zamanlarda ise tarlanın bakım, sulama ve fide dikim işlerinde görev almaktadırlar. Türkiye’de bedensel emek karşılığı tarım sektöründe çalışan ailelere eşlik etmek zorunda kalan çocuklar, bu ekonomik faaliyet koluna emek bağlamında dâhil olmaktadır. ILO araştırmalarına göre şartları en ağır olan çocuk emeği sömürsü kollarından birisi olarak kabul görmektedir.

Ekonomik faaliyet kolu incelendiğinde Türkiye’nin verimli topraklara sahip olması ve yılın hemen hemen her ayında farklı bölgelerde tarımsal faaliyetlerin gerçekleştirilebilir olmasıyla geçici mevsimlik tarım işçiliği sistemi kemikleşmiş bir yapı oluşturmuştur. Yaşam şartları göçebeliğe bağlı olarak çok ağır boyutlara gelebilmektedir. Barınma, sağlığa uygunluk, beslenme ve eğitim olanakları gerek ulaşım kaynaklı gerekse ekonomik kaynaklı çok düşüktür.

Yaşam alanı ve barınma alanı olarak çalışılan araziye yakın olarak kurulan çadır kentler ya da en iyi ihtimalle konteynırlar kullanılmaktadır. Mevsime göre şekillenen çalışma rotası kimi zaman Akdeniz kimi zaman İç Anadolu kimi zaman da Karadeniz bölgesine yönelmektedir (Gülçubuk ve diğeri, 2003). Türkiye'nin her bölgesinde görülebilen mevsimlik tarım işçiliği oransal olarak en fazla Doğu Anadolu ve Güneydoğu Anadolu bölgesinden katılım almaktadır. Genellikle göç bölgeleri olarak Çukurova çevresi, Harran Ovası, Manisa-Aydın, Ordu, Giresun, Artvin gibi tarımsal faaliyetlerin dönemlik olduğu alanlar olmuştur (Büke ve Çetinkaya, 2009).

Birleşmiş Milletler ve uluslararası sivil toplum örgütlerinin yaptığı çalışmalar sayesinde 2000'li yılların başında mevsimlik tarım işçisine yönelik iyileştirme çalışmaları başlamıştır. 2010 yılından sonra Suriye'deki siyasi sorunların artmasıyla göç faaliyetleri Türkiye'ye yönelmiştir. Göç yoluyla gelen Suriye vatandaşlarının çoğu genellikle Çukurova bölgesine yerleşmiştir. Karabıyık'a (2017) göre Bu durum neticesinde iş arayan Suriye uyruklu mülteciler mevsimlik tarım işçiliğindeki ucuz iş gücü ihtiyacını karşılamaya başlamıştır.

1.7. Şanlıurfa'da Tarım İşçisi Çocuklar

Nüfus artış hızının yüksek olduğu illerden biri olan Şanlıurfa mevsimlik tarım işçiliğine katılımın yüksek olduğu illerin başında gelmektedir. Bu durum aile içindeki çocukların iş faaliyetlerine katılmasına ve emek bağlamında sömürülmesine sebep olmaktadır. Geçici tarım işçisi çocuklar içinde bulunulan ekonomi faaliyet kolunun kötü yaşam koşullarına maruz kalmaktadır. Çocukların genel ihtiyaçları ihmal edilirken bu ihmalleri eğitim faaliyetlerine katılım gösterememek izlemiştir. Yılın her ayında yapılabilen tarımsal faaliyet birçok çoğunun eğitim olanaklarına erişememesine sebep olmuştur. Yaşam standartları açısından düşük bir iş kolu olan mevsimlik tarım işçiliğine katılım günden güne artmaktadır. Barınma, sağlık, eğitim ve hijyen koşullarının sağlanamaması çocuklarında temel ihtiyaçlarının karşılanamamasına sebep olmaktadır. Çocukların temel ihtiyaçların karşılanmaması bir sonraki sosyal ihtiyaçlar

basamağına geçmeyi imkânsız hale getirmektedir (Maslow, 1943). Mevsimlik tarım işçiliğı de ekonomik ve sosyal imkânların düşük olduğı bölgelerde ortaya çıkmıştır. Geçici mevsimlik tarım işçiliğini yapıldığı yerlerde ortaya çıkan sorunlar Özpekmezci ve Salih'in (2004) araştırmalarına göre;

- Barınma alanı olarak genellikle barakaların kullanılması,
- Barakaların ulaşım yolları üzerinde ya da çalışılan araziye yakın olan boş alanlarda kurulması,
- Çalışan kişiler genellikle aynı aileye mensup bireylerden, elçi ve ya dayı olarak adlandırılan kişiler aracılığı ile organize edilmesi,
- Yerleşilen bölgenin kazalara ve hastalıklara açık olması,
- Taşıma sırasında oluşabilecek kazlar oluşabilmesi
- Elektrik ve su kaynaklarına ulaşılabilirliğıin az olması
- Beslenme ve hijyen ihtiyaçları için kapalı ortamların hiç denecek kadar az olması
- Tek bir barakanın birçok ihtiyaç için kullanılmasının aile yaşamına olumsuz etkileri
- Tuvalet ve banyo ihtiyaçları için çadırdan başka alanın olmaması
- Alt yapı sorunları
- Sıcak suyun bulunmasının imkânsızlığı,
- Kırsal bölge şartlarının getirmiş olduğı tehlikeye açıklık,
- Sivrisinek, akrep ve yılan gibi tehlikelere açık olması
- Çocukların yüzlerinde kalıcı izler bırakabilen *Şark Çıbanı* hastalığı,
- Çalışma sürelerinin uzunluğu,
- İş sağlığı ve güvenliğinin göz ardı edilmesi,
- Verilen ücretin emeğı karşılamaması,
- Eğitime katılmamadır.

"ILO' ya (2002) göre mevsimlik tarım işçisi bireylerin sorunları ise;

- Barınma ortamlarının yetersizliği,
- Çamaşır yıkama ve genel temizliğin sağlanması sırasında oluşacak problemler,
- Alınan düşük ücretin birikim olarak kullanılması,
- Beslenme,
- Bulunulan bölgeye göre değişiklik gösteren salgın hastalıklar olarak belirlenmiştir.

1.8.Mevsimlik Tarım İşçisi Çocukların Eğitim-Öğretim Durumları

Verimli arazilere sahip olan Türkiye'de yılın her mevsiminde ve her bölgesinde tarım işçiliği yapan bireyleri görmek olasıdır. Türkiye de mevsimlik tarım işçisi olarak çalışan bireylerin sayıları göçebelik kavramından dolayı net olarak bilinmemektedir. Mevsimlik tarım işçisi ailelerin çocuklarının eğitim olanaklarına ne denli ulaşabildiği de yine aynı sebepten dolayı belirsizlik içermektedir.

Milli Eğitim Bakanlığı dezavantajlı bölgelerde yaşayan çocukların eğitime katılabilmesi için çeşitli önlem planlarını devreye sokmuştur. Bunlardan birisi de 1989 yılında başlayan taşınmalı eğitim sistemidir. Taşınmalı eğitim sisteminin amacı; okula ulaşımın zor olduğu bölgelerdeki çocukları okul servisleriyle eğitim-öğretim faaliyetlerine katmaktır.

Geçici mevsimlik tarım işçiliğinde kayıtlı belgelerin olmaması, hangi ailenin hangi bölge gittiğinin bilinmemesi eğitime katılım oranının takibinde ve gerekçelendirilmesinde büyük sorunlar oluşturmuştur. Milli Eğitim Bakanlığı 2016 yılında yayımladığı genelgeyle mevsimlik tarım işçisi ailelerin çocuklarının göç edilen bölgelerde okula devamının sağlanması adına çeşitli evraklarla kayıt tutulmasını okul idarelerine tebliğ etmiştir. Genelgenin içeriğindeki anket çalışmasının sanal ortamda doldurulup kaydedilmesiyle öğrenci ve ailesi hakkında ilk veriler toplanmaya başlanmıştır.

Temel geçim kaynağı mevsimlik tarım işçiliği olan aile yapılarında ücret alabilmek adına çalıştırılan çocuklar eğitim ortamından uzaklaşarak okula hiç başlamamış olabilmektedir. Uzun süre yapılan devamsızlıklar ya da devam edilse bile uygunsuz yaşam koşullarından dolayı akademik başarının düşük olması bu sürecin devamında gelmektedir. Yapılan araştırmalarda mevsimlik tarım işçisi sorununun en yaygın olduğu yer Şanlıurfa ili olarak belirlenmiştir. Koruk'un (2009) araştırmalarına göre tarım sektöründe çalıştırılan çocuk sayısı 2009 yılında 17 bin olarak ifade edilmiştir. Şubat ayı sonunda tarım faaliyetlerine katılmaya başlayan çocuklar aralık ayının başına kadar eğitim-öğretim ortamların uzak kalmaktadır. Sendika verilerine göre tarım işçisi çocukların devamsız ortalaması 40 gündür (Eğitim Sen, 2007). Ekonomik açıdan yardıma muhtaç ailelerin ilköğretim çağındaki çocuklarına verilen yardımlar devamsızlık süresinin artmasıyla kesilebilmektedir. Bu tip kaygılardan dolayı kimi zaman okul yöneticisi ve sınıf öğretmeni devamsızlık bilgilerini objektif olarak işlemekten kaçınmaktadır. Göz ardı edilen veriler devamsızlık konusunda net bilgilerin oluşumunu engellemektedir. Bölgesel olarak genel geçer bir meslek kabul edilen mevsimlik tarım işçiliği Güneydoğu Anadolu Bölgesinde eğitim öğretim hizmetlerinin işlenmesini olumsuz yönde etkilemektedir.

Şahan (2003), geçici mevsimlik tarım işçisi olarak çalışmaya gidilen çocukların gittikleri bölgelerde okul hayatına uzak kaldıkları, çeşitli devam problemleri yaşadıkları ve okula başladıkları dönemlerde oryantasyon sorunları yaşadığını belirtmiştir. Çeşitli istismara maruz kalan çocuklar eğitim ortamlarına yeterince müdahil olmadıkları için akademik, sosyal ve psikolojik olarak kazanılması gereken okul olanaklarından uzak kalmaktadır.

Gülçubuk'un (2003) araştırmasına göre mevsimlik tarım işçisi çocukların yaşadığı problemleri;

- Hastalık (%56)
- Doğal kaynağa ulaşamama (%86)
- Tuvalet ve banyo ihtiyaçların giderilememesi (%81)
- Böcek ve zehirli hayvan tehlikesi (%79)

- Yetersiz beslenme (%55)
- Gelişimsel özelliklere uygun etkinlik alanının olmaması (%30)
- Eğitim hayatına yıl içinde devam edememe (%71) olarak ifade edilmiştir.

1.9. Türkiye’de Çocuk İşçiliğine Karşı Yapılan Çalışmalar

Türkiye için çeşitli alanlarda sorun oluşturan mevsimlik tarım işçiliğine iyileştirmeler sağlamak adına karşı birçok proje ve mevzuat hazırlanmıştır. Konu kapsamına katkı sağlayan projeler Cumhurbaşkanlığı, Milli Eğitim Bakanlığı ve Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı adına yürütülmüştür.

Mevsimlik tarım işçiliğindeki sorunları belirlemek adına kabine tarafından hazırlanmış olan genelgelerden biri Başbakanlık tarafından 2010 yılında yayımlanmıştır. 2010/6 sayılı Başbakanlık genelgesi kapsamında (Başbakanlık, 2010):

- Merkez teşkilatlarında mevsimlik tarım işçisi izlem komisyonları oluşturulması,
- Mevsimlik göç sırasında oluşabilecek kazaları önlemek için çeşitli önlemler alınması,
- İhtiyaca göre ulaşım sağlanan dönemlerdeki demiryolu ulaşım olanaklarını arttırmak,
- Çalışılacak bölgedeki barınma, banyo ve tuvalet imkânlarının işveren tarafından sağlanması,
- Barınılacak alanların konforunun olabildiğince artırılması,
- Elektrik ve su gibi kaynakların İl Özel İdare komisyonları tarafından sağlanması,
- Çevre temizlik ihtiyacının belediyelerce karşılanması,
- İlaçlama çalışmalarının yapılması,
- Tarım işçisi aile bilgilerinin alınarak bölgedeki polis ve jandarma tarafından devriye güvenlik önlemlerinin alınması,
- Kadın sağlığı ve hamilelik takibinin düzenli olarak yapılması,

- Sağlık taramalarının periyodik olarak yapılması,
- Okul çağı çocuklarının eğitim-öğretim imkânlarından gittikleri bölgede de faydalanabilmesi için mobil merkezlerin kurulması ve öğrencilerin sosyal yardım imkanlarından faydalanmasının sağlanması,
- Mevsimlik tarım işçilerine yönelik yaygın ve informal eğitim faaliyetlerinin hazırlanması
- İş güvenliği hakkında bilinçlendirme çalışmalarının yapılması,
- Çocuk işçiline yönelik önleme çalışmalarının yapılması,
- Kullanılan ulaşım araçlarının kontrolünün sağlanarak denetimden geçmesinin sağlanması,
- Çalışacak olan işçilerin belgelendirilmesi
- Alınacak tedbirlerin Valiliklerce denetlenmesi
- Alınacak tedbirlere kaynak olarak işsizlik sigortası fonundan maddi aktarım yapılması
- Karşılaşılan sorunların mevsimlik dönem boyunca toplanarak veri haline getirilmesi
- Yürütülecek çalışmaların istismara sebep olmadan toplumsal siyasi problem oluşturmadan gerçekleştirilmesi kararlarını içermektedir.

2010/6 sayılı Başbakanlık genelgesiyle birlikte mevsimlik tarım işçisi bireylerin insani şartlarda yaşayabilmesine ve devletin olanaklarından en üst düzeyde faydalanabilmesine yasal bir düzenleme olarak oluşturulmuştur. Yapılan çalışmalara rağmen hedeflenen sonuçlar alınmamıştır; bunun üzerine 2017 /6 sayılı “Mevsimlik Tarım işçileri Başbakanlık Genelgesi” yayımlanmıştır. 2010/6 sayılı Başbakanlık genelgesine getirilmiş bir güncelleme olarak ifade edilen genelgede farklı olarak;

- Bütçe usulleri,
- Mevsimlik tarım işçilerinin ibadet alanlarının düzenlenmesi,

- Müftü görevlendirilmesi

Hususlarında yapılacak düzenlemeleri içermektedir (Başbakanlık, 2017).

Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı (ÇSGB) yaptığı çalışmalar kapsamında oluşturulan eylem çizelgesine göre; mevsimlik tarım işçilerinin yaşam standartlarını detaylı olarak analiz ederek revize etmek amaçlanmıştır. Hedeflenen konular;

- Dönemsel olarak kaliteli iş gücünü oluşturmak,
- Mevsimlik tarım işçisi kayıtları tutmak
- Sosyal hayat için rehabilitasyon çalışmaları yapmak.
- Farklı sebeplerden dolayı eğitim ortamına erişemeyen çocukların sorunlarını gidermek,
- Mevsimlik tarım işçilerini nitelikli hale getirmek,
- Yapılan hizmete yönelik bilgi sunma hedefleri içermektedir (ÇSGB, 2010).

Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı tarafından yayımlanan 2012 tarihli bildiri ise çocuk emeği istismarının önüne geçilmesi kapsamında bir atılım yapılmıştır (Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, 2012). Bildiriyle birlikte;

- Çocuk emeği sömürsünün engellenmesi,
- Okul çağı çocuklarının eğitiminin aksamaması,
- Gereken tedbirlerin belirlenmesi ve iş birliğinin sağlanması,
- Çocukların farklı iş kollarında çalıştırılmasının önüne geçilmesi,
- Bölge olarak yüksek risk içeren, çocuk işçiliğinin oransal olarak fazla olduğu yerlerin belirlenmesi ve önleme faaliyetlerinin yapılması,
- Milli Eğitim Bakanlığı ile koordinasyonun sağlanarak okula devam etmeyen ve formal eğitime katılmamış çocukların belirlenmesi,

- Ebeveynler için farkındalık çalışmalarının yapılması, psikolojik ve sosyal açıdan desteklenmesi,
- Tüm kamu kurumlarının çocuk istismarının önleme çalışmalarına katılması, hedeflenmiştir.

Milli Eğitim Bakanlığı tarafından yapılan çalışmalar ise;

Mevsimlik tarım işçiliği ile geçimlerini sağlayan aile bireylerinin eğitim-öğretim ortamlarına ulaşması ve bu katılımın devamlılığının sağlanması için 2011 yılında yayımlanan genelge;

- Dezavantajlı olarak eğitim ortamına ulaşamayan öğrencilerin pansiyonlu okullara yerleştirilmesi,
- Pansiyonlu okulların olmadığı bölgelerde taşınmalı eğitim modelinin kullanılması,
- İhtiyaç durumunda gezici öğretmen tahsis edilerek mobil uygulamaların yapılması,
- Okul çağı geldiğinde okula başlamamış olan öğrencilerin belirlenerek, Yetiştirici Öğretim modelinden faydalandırılması,
- Ekonomik olarak dezavantajlı ailelerin şartlı eğitim ve yaygın eğitim faaliyetlerinden faydalandırılması,
- İdareci, okul psikolojik danışmanı ve gönüllü velilerle birlikte halka yönelik bilgilendirme çalışmaları yapılması,
- Okuma yazma kurslarının açılarak eğitime katılma oranının arttırılması,
- Göç edilen bölgelerde ki Halk Eğitim Merkezlerinde mevsimlik tarım işçisi ailelere yönelik sosyal yaşamı destekleyici mesleki gelişim kurslarının açılması,
- Aile ve bireye yönelik danışmanlık hizmetinin verilmesi,
- Mevsimlik tarım işçisi bireylerin eğitime yönelik ihtiyaçlarının belirlenerek Sosyal Dayanışma Kurumları tarafından karşılanmasının sağlanması,
- Okul idaresi tarafından mevsimlik tarım işçisi öğrencilere yönelik bilgi girişlerinin e-okul sistemine muntazam biçimde girilmesi,

- Gezici tarım işçiliğine yönelik bilgilerin raporlaştırılarak Milli Eğitim Bakanlığına rutin olarak ulaştırılması, kararlarını içermektedir (MEB, 2011).

Milli Eğitim Bakanlığının mevsimlik tarım işçiliği sebebiyle eğitim öğretimin aksamaması için 2016 yılında yayımladığı genelgede ise il ve ilçelerde sorumluluk içeren ekipler oluşturulmasını ve bu ekiplerin öğrencilere yönelik telafi çalışmalarını planlamalarına karar vermiştir (MEB, 2016).

Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı adına mevsimlik tarım işçiliğine yönelik eğitim faaliyetlerini kapsayan proje de ise Ankara, Adana, Diyarbakır ve Şanlıurfa'da alan çalışmaları yapılmıştır. Çalışma kapsamında ulaşılan veriler doğrultusunda;

- 2013 yılından bu yana mevsimlik tarım işçilerine yönelik herhangi bir çalışmanın gerçekleştirmediği,
- Yapılan projelerde ise fiziki şartlarda kısmen iyileştirmelerin olduğu,
- Çadır kent yapılaşmasında eskiye nazaran küçük düzeltmelerin olduğu,
- Projeler sonrasında ise hiçbir ilerlemenin kaydedilemediği tespit edilmiştir (Uysal vd., 2016).

Sağlık Bakanlığının yaptığı projelerde ise 2011-2015 yılları arasında Mevsimlik Tarım İşçilerinin sağlığını destekleme çalışmaları yürütülmüştür. İşçilere yönelik sağlık bilgisinin artırılması hedeflenmiş, sağlık kuruluşlarından azami oranda faydalanmaları planlanmıştır. Sunulan sağlık hizmetleri başta olmak üzere tüm kamu kuruluşlarından ve bu kuruluşlardan faydalanabilecek imkânlardan haberdar olmaları amacıyla aşamalı programlar yürütülmüştür. Projeler ek olarak farkındalık çalışmalarıyla desteklenmiştir.

Uluslararası Çalışma Örgütü'nün (ILO) Türkiye projeleri kapsamında "Mevsimlik Fındık Tarımında Çocuk İşçiliğinin En Kötü Biçimlerinin Ortadan Kaldırılması" çalışması hazırlanmıştır. Çalışma 2012-2017 yılları arasında aktiftir. Projenin hedef kapsamı 2023 Ulusal Hedeflerle

paralellik içermekte; geçici tarım işçiliğinde çocuk emeği sömürsünün sonlandırılması hedeflenmektedir. Çalışma devlet kurumlarının ve sivil toplum kuruluşlarının sosyal görev algısına yönelik projelerini desteklemekle birlikte pilot iller olan Ordu, Düzce ve Sakarya’da ki geçici çocuk işçiliğini sonlandırmayı görev edinmiştir. Bu çalışma Sosyal Güvenlik bakanlığı ve ILO’ nun eşgüdümüyle gerçekleşmiştir(ILO, 2018a).

Evrensel standartlar temel alındığında ülke içinde yaşayan bireylerin ihtiyaçları yönünde çocuk emeği sömürsü kendi mevzuatını oluşturmuştur. Anayasanın “ 50. Maddesinde; Kimse, yaşına, cinsiyetine ve gücüne uymayan işlerde çalıştırılmaz. Küçükler ve kadınlar ile bedeni ve ruhi yetersizliği olanlar çalışma şartları bakımından özel olarak korunurlar. „ ibaresi yer almaktadır. 4857 sayılı “Yeni İş Yasası’nda ise çocukların asgari çalışma yaşı, çalıştırma yasağı, temel eğitimini tamamlamış ve okula gitmeyen çocukların çalışabilecekleri hafif işler ve çalışma koşullarına ilişkin usul ve esaslar düzenlenmiştir „. 71. Maddeye göre “15 yaşını doldurmamış çocukların çalıştırılması yasaktır. Ancak bu metnin devamında „14 yaşını doldurmuş ve ilköğretimi tamamlamış olan çocuklar, bedensel, zihinsel ve ahlaki gelişmelerine ve eğitime devam edenlerin okullarına devamına engel olmayacak hafif işlerde çalıştırılabilirler.„ Ayrıca yasanın ayrıntılarında ise; 18 yaşını tamamlamamış olan çocukların çalıştırılmasına ilişkin prosedür maddeler halinde açıklanmıştır. Tasarıya ek olarak 182 sayılı sözleşme çerçevesinde şartlar el verdiği sürece çocuk emeği sömürsünün en kötü türleri takip edilmiş ve tespit edilen sorunların çözümüne yönelik çalışmalar yapılmıştır. Bu doğrultuda Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı “*Çalışan Çocuklar Bölümünün*„ planlanmasında kavramsal çerçeve hazırlayarak çocuk emeği sömürsünün en olumsuz biçimlerini şu şekilde sıralamıştır;

- Sokak ortamındaki çocuk emeği,
- Kobi tipi kuruluşlardaki çocuk emeği
- Tarım işçiliğinde ki çocuk emeği

Olarak sunulmuştur(ÇSGB, 2006). İlerleyen zamanlarda stratejik hedeflerin farklılaşmasıyla belirtilen olumsuz şartlı çocuk emeği sömürsünün ortadan kaldırılması için 2014 yılı hedefi koyulmuş, hedef doğrultusunda atılacak adımlar ise;

- Çalışma yaşamına katılan çocukların eğitime devamının sağlanması gayesiyle, eğitim öğretim faaliyetlerinde yeni planlamalar yapmak,
- Zorunlu eğitim süresinin arttırılarak 12 yıl olarak belirlenmesine katkı sağlamak,
- Çocuk emeği sömürsünü önlemeye yönelik stratejiler ile eğitim stratejileri arasında eşgüdüm sağlamak,
- Mesleki eğitim faaliyetlerine teşvik çalışmalarının desteklenmesi, olarak belirlenmiştir.

Türkiye de çocuk emeği sömürsünün önlenmesi ile ilgili yürütülen mevzuatta çocuk emeği ile eğitim arasındaki ilişki üzerine şekillenen uygulamalar vardır. Yeni İş Kanununun 71. Maddesine göre çocuğun yaptığı iş eğitim ortamından uzak kalmasına ve mesleki eğitimden faydalanamamasına mani olamaz. Aynı şekilde ders takibinin yapılmasını engelleyemez (ÇSGB, 2006). 222 sayılı İlköğretim Kanununa göre okul çağında olup zorunlu eğitim kurumuna devam etmeyen çocuklar hiçbir şekilde hangi sebeple olursa olsun çalıştırılmazlar. Öğrencilik durumlarını belgelendirenler de çalıştırma kaidelerini ifa ederek eğitim öğretim zamanları haricinde çalıştırılabilir. Uygulamada olan mevzuata rağmen bazı konularda kanun boşlukları oluşmuştur; çocuk emeği sömürsünün en fazla görüldüğü çalışma kolu tarım işçiliğine yönelik hususi bir düzenleme bulunmamaktadır. Ayrıca çalışma alanlarının denetiminin sistemli şekilde yapılmaması ve çocuk emeği sömürsünün görmezden gelinmesi, mevsimlik tarım işçiliğinde çocuk emeği sömürsünün engellenmesini zorlaştırmaktadır.

BÖLÜM 2

2.1.Problem Durumu

Sosyal yaşamın kalite ve refah düzeyi bakımından sağlıklı bir şekilde devam edebilmesi için ekonomik faaliyetler çeşitli kollara ayrılmıştır. Üretim ve makineleşme faaliyetlerinin yanı sıra hizmet alanında da toplumsal ihtiyaçlara cevap verebilmek adına çalışmalar yapılmaktadır. Ekonomik faaliyet olarak tarım iş kolu incelendiğinde insan yaşamı için hayati değer taşıdığı görülmektedir. Canlı yaşamının sürdürülebilmesinden Dünyanın oksijen dengesinin sağlanmasına kadar büyük katkı sağlayan tarım sektörü sanayi alanı içinde hammadde ihtiyacını karşılamaktadır (Doğan, Arslan ve Berkman, 2015). Tarım iş kolu, doğal şartlardan daha fazla etkilenmesi yönüyle diğer sektörlerden biraz daha zorlayıcı şartlara sahiptir. Tarım alanlarının kent merkezlerine uzaklığı, iklimsel şartlar, beden gücü kullanımının ağırlıklı olması tarımsal faaliyetlerin dezavantajları arasında gösterilmektedir. Genellikle miras yolu ile bireyden bireye aktarılan tarım arazilerinin işletme hakkı ailelerdedir. Bu sebeple tarım işlerinde aile ile birlikte çalışma yaygın görülür. Gelişen teknolojiyle makineleşmenin yaygın olmasına karşın hala azımsanamayacak kadar kas gücü gerektiren tarımsal faaliyetler bulunmaktadır. Gelişmemiş ve gelişmekte olan devletlerde kas gücüne destekli tarımsal faaliyetler daha çok görülmektedir. Yapılan iş ve çalışılan mevsim ekimi yapılan ürünlerin çeşidine göre değişmektedir. Ürünler hasat dönemine kadar çapa, ilaçlama, dikim ve aşılama gibi bedensel güç gerektiren özverili bir çalışma istemektedir. Çoğu tarımsal faaliyetin mevsimlik olması, çalışılan bölgenin dezavantajlı olması ve çalışan bireylerin meslek statüsünün olmaması mesleğin standartlarını oldukça düşürmekte ve takibini zorlaştırmaktadır. Tarımsal faaliyetlerin yaygın yapıldığı alanlar incelendiğinde büyük alanı kırsal yerleşim yerlerinin oluşturduğu belirlenmiştir. Dünya üzerindeki kıtasal dağılıma göre Afrika'da %63, Asya'da %62, Avrupa'da ise bireylerin %50'si yaşamlarını tarımsal faaliyetlerle sürdürdüğü tespit edilmiştir. Zorlayıcı şartlara sahip olan tarım işçiliği kendi arasında farklı sistemlere ayrılabilir. Zaman zaman geçici ve mevsimlik olarak nitelendirilen sıfatlar içerebilmektedir. Tarım işçileri

genellikle eğitim öğretimin ilk basamağına dâhil olabilmış, okuma yazma oranı düşük bireylerdir. Genellikle kent merkezleri dışında yaşayan tarım işçileri eğitim öğretim ortamlarına uzak kaldıkları için eğitime kısmi oranda katılabilmişlerdir. Emek karşılığının düşük olması, yaşam alanının ve şartlarının kalitesizliği tarım işçilerinin zor durumlarda yaşamalarına sebep olmaktadır (ILO, 2012). Türkiye’de tarım işçisi durumu incelendiğinde genellikle mevsimlik tarım işçiliği görülmektedir. Mevsimlik tarım işçisini dönemlik yapan işçiler konargöçer biçimde diğer aile bireyleriyle çalışacakları illere göç etmektedir. Bu durum ailedeki çocukların üzerinde de bir emek sömürüsü ortaya çıkarmaktadır. Emeği sömürülen çocuklar zaman zaman ağır işlerde çalıştırılmakta, kimi zaman da eğitimlerine devam edememektedir. Türkiye’de mevsimlik tarım işçiliğinin yaygın görüldüğü Şanlıurfa bu durumun resmini net olarak ortaya koyan illerimizdendir. Maddi açıdan yetersiz, işleyecek arazisi olmayan ve ekonomik iş kolu olarak tarımı tercih eden aileler birçok farklı nedenden dolayı başka illere mevsimlik olarak göç etmektedir. Zorlayıcı şartlarda işlerini ifa eden geçici mevsimlik tarım işçileri yine birçok alanda kötü yaşam koşulları sürmektedir. Mevsimlik ürünler olan elma, pamuk, fındık, narenciye gibi ürünlerin yetiştirilmesinde ve hasadında görev alan aileler, çalışma sürecinde çocuk emeğini kimi zaman suiistimal etmekte ve çocuklarını temel yaşam standartlarından mahrum bırakmaktadır. Şanlıurfa ilinden mevsimlik olarak Karadeniz bölgesine çay hasadına, İç Anadolu Bölgesine patates-soğan hasadına, Ege Bölgesine tütün-incir hasadına ve Akdeniz Bölgesine narenciye-pamuk hasadına giden mevsimlik tarım işçisi ailelerin çocukları yılın büyük çoğunluğunda temel eğitimlerine devam edememektedir (TBMM, 2015). ILO (2012) verilerine göre 130 milyon çocuk tarım işçiliğinde çalıştırılmaktadır. Mevsimlik tarım işçisi çocuklar sağlık, barınma ve duyuşsal alanlarda istismar edilmekte ve buna bağlı birçok sorunla karşılaşmaktadır. Bu sorunların en önemlilerinden birisi eğitim ortamlarına dâhil olamamadır (ÇSGB, 2010). TÜİK (2019) verilerine göre 720 bin çocuk çalışmak zorunda bırakılmış bu çocukların %36’sı eğitimlerine devam edememiştir. Aileleriyle birlikte göç yoluyla başka illere giden ve çalışmak zorunda kalan çocuklar “*eğitimin ekonomik getirisi olmadığı*”

düşüncesiyle eğitimlerini tamamlayamamaktadır(Yıldırak, Gülçubuk, Gün, Olhan ve Kılıç, 2003). Yüksek yoksulluk oranı içinde yaşayan tarım işçisi ailelerin çocukları, aile geçimine fayda üretmek gayesiyle emeklerinin karşılığı olamayacak şekilde cüzi denilebilecek ücretlerde tarlalarda çalışmaktadırlar. Ücretlerin düşük olması sebebiyle çalışan aile bireylerinin sayısı kazancı arttırdığı için çalışan aile nüfusun artması geliri cazip hale getirmektedir (Branz-Spall, Rosenthal ve Wright, 2003). Üzerine çalışmalar yapılmış olan eğitimin farklı kurumlarda devam etmesinin eğitime tesiri hakkında ulaşılan sonuçlarına göre okul değiştirmenin akademik başarı düzeyi üzerinde olumsuz etkileri olduğu ortaya koyulmuştur (Brent ve Diobilda, 1993; Miller ve Cherry, 1991). İnsan hakları Evresel Bildirgesine Ve Çocuk Hakları Sözleşmesine göre temel eğitim hakkının çocuğun elinden alınması ya da kısıtlanması söz konusu olamamalıdır. Sözleşmeleri kabul eden devletlerden biri olan Türkiye içinde bu durum geçerlidir. Kaynaklarına göre "Sözleşmeye imza atan devletler çocuğun eğitim hakkını kabul eder ve bu hakkın fırsat eşitliği temeli üzerinde özellikle ilköğretimi herkes için zorunlu ve parasız hale getirirler. Okullarda düzenli biçimde devamın sağlanması ve okulu terk etme oranlarının düşürülmesi için önlem alırlar." İfadesi açıkça belirtilmiştir. "İlköğretim, öğretim çağındaki çocuklar için zorunlu ve devlet okullarında parasızdır" ifadesi Anayasa da açıkça belirtilerek imzalanan sözleşmeler desteklenmiştir (MEB,2011). Türkiye' de mevsimlerin ve toprak yapısının elverişliliğinden dolayı yılın her döneminde tarımsal faaliyetler yapılabilmektedir. Bu durum geçici mevsimlik göçlere zemin hazırlamakta ve birçok rutin yaşam standardı gibi eğitim faaliyetlerinin de aksamasına sebebiyet vermektedir (MEB, 2011).

Tarım arazilerinin şehir merkezlerine olan uzaklığı, ulaşım ile ilgili problemler, eğitim ortamlarına olan mesafe, eğitim olanaklarının yetersizliği gibi faktörlerle öğrencilerin üzerinde yetersizlik etkisi yaratmaktadır. Akademik kaynaklarının yetersizliği eğitim ortamının kalitesini düşürmekle birlikte gereken başarıya ulaşmakta sorunlar oluşturmaktadır. Oluşan bu problemler göç yoluyla tarım işçiliği yapan öğrencilerin eğitim hayatlarında daha büyük dezavantajlar ortaya çıkarmaktadır. Yıldırak 'a göre (2003) eğitimin ekonomik getirisinin daha

uzun zamanda sonuç vermesinden dolayı eğitime verilen ihtimam düşmekte ve öğrencilerin devamsızlık oranı artmaktadır.

2.2.Problem Cümlesi

“Şanlıurfa’daki geçici mevsimlik tarım işçisi çocukların son 5 yıl içerisinde ilkokul eğitimine katılma durumlarının çocuk emeği bağlamındaki değişimi nelerdir?” genel sorusuna cevap bulmak için aşağıdaki alt problemler belirlenmiştir:

- İlkokul öğrencilerin eğitime katılma durumu nedir?
- İlkokul öğrencilerinin eğitime katılma durumundan anlamlı bir değişiklik var mıdır?
- Eğitime katılma durumunda ki değişikliklere etki eden faktörler nelerdir?
- Yapılan çalışmaların çocuk emeğine karşı bakış açısına etkileri nelerdir?
- Son beş yılda çocuk emeğine yönelimine ilişkin velilerin düşünceleri nelerdir?
- Son beş yılda çocuk emeğine yönelimine ilişkin öğretmenlerin düşünceleri nelerdir?

2.3.Araştırmanın Yöntemi

Araştırma yöntemi çalışmanın genel olarak ele alınış biçimini oluştururken, çalışmanın hazırlanış sürecinde kullanılan teknikler ise araştırmanın muhtevasında kullanılabilecek veri toplama kaidelerini göstermektedir (Balcı,2009). Bu çalışma durum araştırması olup, veri toplamada çalışmacı tarafından hazırlanmış araçlar kullanılmıştır. Geçici mevsimlik tarım işçisi çocukların son 5 yıldaki ilkokul eğitimine katılma durumlarının çocuk emeği bağlamında incelenmesini hedefleyen bu çalışmada nitel araştırma tekniklerinden faydalanılmıştır.

2.3.1. Araştırma Modeli

Yapılan çalışma da nitel araştırma tekniklerinden faydalanılmıştır. Örnek durum analizi yapılarak kesitsel veriler işlenmiştir. Araştırma da geçici mevsimlik tarım işçisi ailelerin

çocuklarının ilkököl eğitime katılma düzeylerinin çocuk emeği bağlamının son 5 yıldaki seyri incelenmiştir. Belirli bir alanda yapılan araştırmalarda çalışılan konunun tasvirinde durum çalışması örneği ideal bir yöntemdir (Yıldırım ve Şimşek, 2011). Nitelenecek esas evrenin en genel özellikleriyle belirtilebilmesi için örneklemin evreni en iyi şekilde tasvir etmesi gerekmektedir. Büyüköztürk'e göre (2013) belirli bir grubun araştırılmasında durum örnekleme tercih etmek araştırmacının hızı açısından kolaylık sağlamaktadır. Araştırmada mevsimlik tarım işçisi çocukların emek durumları araştırıldığı için durum araştırması kullanılabilir yaklaşımlardandır.

2.3.2. Durum Çalışmasının Nitelikleri

Robson' a (2000) göre durum araştırması örnek olay analizi olarak da ifade edilmektedir. Sosyal bilim araştırmalarının kendi alanı içerisinde desteleyici veri toplama teknikleriyle ampirik bağlamda incelenmesidir. Olay ya da olayların derinlemesine analiz edilmesini içeren durum incelemesi sürecinde nitel ya da nicel veri toplama teknikleri kullanılabilir (Walliman, 2006:45-46) .Yıldırım ve Şimşek (2011), durum çalışması yaparken atılacak adımları aşağıdaki şekilde belirtmiştir;

- Çalışma sorularının geliştirilmesi; konunun belirlenmesi sonrasında alan yazın taraması ardından ana problemin oluşturulması safhası tamamlandı. Araştırma da "Geçici mevsimlik tarım işçisi ailelerin çocuklarının ilkököl eğitime katılma düzeylerinin çocuk emeği bağlamının son 5 yıldaki seyri incelenmesi" hedeflenmiştir.
- Temel problemin geliştirilmesi sonrasında aşağıdaki alt problemlere karar verilmiştir;
İlkökö öğrencilerin eğitime katılma durumu nedir?
 - a) İlkökö öğrencilerinin eğitime katılma durumundan anlamlı bir değişiklik var mıdır?
 - b) Eğitime katılma durumunda ki değişikliklere etki eden faktörler nelerdir?

- c) Yapılan çalışmaların çocuk emeğine karşı bakış açısına etkileri nelerdir?
- d) Son beş yılda çocuk emeğine yönelimine ilişkin velilerin düşünceleri nelerdir?
- e) Son beş yılda çocuk emeğine yönelimine ilişkin öğretmenlerin düşünceleri nelerdir?

- İnceleme biriminin saptanması; Öğretmen ve velilere yönelik açık uçlu sorular içeren görüşme formu kullanılması uygun görülmüştür.
- Araştırılacak örnek olayın saptanması; Geçici mevsimlik tarım işçiliğinin oransal olarak fazla görüldüğü Şanlıurfa İli ve merkez ilçelerinde eğitim gören öğrenciler seçilmiştir.
- Çalışmaya katılacak kişilerin seçilmesinde mevsimlik tarım işçiliği yapan öğrenci velileri ve sınıfında mevsimlik tarım işçisi olan sınıf öğretmenlerinden yararlanılmıştır.
- Veri toplanarak problemlerle ilişkilendirilmesi; kavramsal çerçevenin görüşme sorularıyla teker teker ilişkilendirilmesi sonucunda oluşturulmuştur.
- Analiz ve yorumlama da, soru maddelerine verilen cevaplar kendi içerisinde detaylı şekilde yorumlanmıştır.
- Raporun oluşturulmasında tez oluşturma süreçlerinden faydalanılmıştır.

2.3.3. Ölçme Araçları

Öğretmen ve Veliler için kullanılması planlanan açık uçlu yarı yapılandırılmış görüşme çizelgesi veri toplamak için kullanılmıştır. Hedef alınan çalışma grubu değerlendirilerek maddeler oluşturulmuştur.

2.3.3.1. Veli Görüşme Formu

Mevsimlik tarım işçisi ailelerin çocuklarının çocuk emeği bağlamında eğitime katılma durumunun son 5 yıl içerisinde gösterdiği gelişmeler ve bunların nedenlerinin belirtilmesine yönelik hazırlanan görüşme formu velilere sunulmuştur. Form örneği Ek-2`de verilmiştir.

2.3.3.2. Öğretmen Görüşme Formu

Sınıfında mevsimlik tarım işçisi öğrenci olan sınıf öğretmenlerine yönelik hazırlanan form Ek-3`te verilmiştir.

2.3.4. Çalışma Grubu

Araştırma grubunun belirlenmesinde geçerliliği sağlamak amacıyla ilkokul kademesindeki öğrencilerin öğretmenleri ve velileri ile çalışılmıştır. Araştırma grubu mevsimlik tarım işçiliğinin en fazla görüldüğü illerden biri olan Şanlıurfa ilinin Merkez ilçelerindeki okullardan seçilmiştir. Çalışılan grubu tercihinde mevsimlik tarım işçiliğinin yüksek olduğu okullar tercih edilmiştir. Okula devamsızlık takibi sınıf öğretmenleri tarafından işlendiği için çalışmaya dâhil edilmişlerdir. Araştırmaya katılan okullar ve öğretmen sayıları Tablo-1 de belirtilmiştir.

Okul Adı	Çalışmaya Katılan Öğretmen Sayısı	Okulun Bulunduğu İlçe
Mimar Sinan İlkokulu	3	Eyyübiye
Düzenli İlkokulu	2	Haliliye
Küçükhan İlkokulu	5	Eyyübiye

Dr.Cavit İlkokulu	2	Eyyübiye
Profilo İlkokulu	2	Haliliye
Selahaddin Eyyübi İlkokulu	2	Karaköprü

Tablo-1

Öğretmenlerin demografik özellikleri aşağıda Tablo 2’de belirtilmiştir.

Öğretmen	Cinsiyet	Yaş	Kıdem	Branş	Öğrenim Durumu
Ö-1	K	25-30	5yıl ve üstü	Sınıf öğretmeni	Lisans
Ö-2	K	25-50	5yıl ve üstü	Sınıf öğretmeni	Lisansüstü
Ö-3	E	25-30	5yıl ve üstü	Sınıf öğretmeni	Lisans
Ö-4	K	30-35	5yıl ve üstü	Sınıf öğretmeni	Lisans
Ö-5	K	25-30	5yıl ve üstü	Sınıf öğretmeni	Lisans
Ö-6	E	25-30	5yıl ve üstü	Sınıf öğretmeni	Lisans
Ö-7	E	30-35	5yıl ve üstü	Sınıf öğretmeni	Lisans

Ö-8	E	25-30	5yıl ve üstü	Sınıf öğretmeni	Lisans
Ö-9	K	25-30	5yıl ve üstü	Sınıf öğretmeni	Lisans
Ö-10	K	30-35	5yıl ve üstü	Sınıf öğretmeni	Lisans
Ö-11	K	25-30		Sınıf öğretmeni	Lisans
Ö-12	E	25-30	5yıl ve üstü	Sınıf öğretmeni	Lisans
Ö-13	E	25-50	5yıl ve üstü	Sınıf öğretmeni	Lisansüstü
Ö-14	K	5-30	5yıl ve üstü	Sınıf öğretmeni	Lisans
Ö-15	E	0-35	5yıl ve üstü	Sınıf öğretmeni	Lisansüstü

Tablo-2

Çalışmaya katılan velilerin demografik özellikleri Tablo-3'te belirtilmiştir.

Veli	Cinsiyet	Yaş	Eğitim Düzeyi	Yaşadığı Bölge	Gidilen yer	Aylık gelir	Aile birey sayısı
V-1	Kadın	28	İlkokul	Köy-mahalle	Amasya	-	9
V-2	Erkek	45	İlkokul	İlçe	Adana	1500	9
V-3	Erkek	0	İlkokul	İl merkezi	Adana	2000	18
V-4	Erkek	9	Ortaokul	Köy-mahalle	Eskişehir	1500	6
V-5	Kadın	9	-	İlçe	Harran	1500	7
V-6	Kadın	6	Ortaokul	Köy-mahalle	Manisa	2000	9
V-7	Erkek	4	Ortaokul	Köy-mahalle	Aydın	5000	9
V-8	Erkek	8	Ortaokul	İlçe	Osmaniye	4500	7
V-9	Erkek	2	İlkokul	Köy-mahalle	Mersin	5000	10
V-10	Erkek	3	Lise	İl merkezi	Adana	5000	6

Tablo-3

BÖLÜM 3

Bulgular

Bulguların ortaya koyulmasında öncelikli olarak öğretmen görüşlerine dayalı bilgilere yer verilmiştir. Velilere ilişkin veriler ise öğretmen görüşlerinden sonra sunulmuştur. Son olarak iki grubun karşılaştırması yapılarak sunulmuştur.

Öğretmen Görüşlerine Göre Bulgular

Sınıf öğretmenleriyle yapılan görüşmelerde aşağıdaki bulgulara ulaşılmıştır.

Öğretmen 1; sınıfında mevsimlik tarım işçilerine yönelik okuma yazma ve sosyal etkinlik çalışmaları yapmaktadır. Mevsimlik tarım işçisi çocukların takibini telefon aracılığı ile sağlamakta ve öğrencileri çalışmaya gittikleri illerdeki okullara yönlendirmektedir. Öğretmen 1'in ifadelerine göre yapılan yasalar ve uygulanan planlamalar yeterlidir. Son beş yıl içerisinde mevsimlik tarım işçisi öğrenci sayısında düşüş olduğunu ifade eden Öğretmen 1, bunun sebebini öğrencilerin gittikleri illerdeki okullara devam edebilmesinden dolayı olduğunu düşünüyor. Milli Eğitim Bakanlığı'nın yürüttüğü Öğrenci İzlem Programının olumlu etkileri olduğunu düşünüyor.(Kıdem; 5 yıl ve üstü)

Öğretmen 2'nin; sınıfında mevsimlik tarım işçilerine yönelik çalışmalara yer verilmektedir. Mevsimlik tarım işçisi çocukların takibi Rehberlik Servisi tarafından sağlanmaktadır. Ayrıca okul idaresi aylık faaliyet raporlarını arşivlemektedir. Mevsimlik tarım işçiliğinden dönen öğrenciler İYEP kurslarına dâhil edilmektedir. Milli Eğitim Bakanlığı'nın yürüttüğü ve okullarda uygulanan İYEP programının olumlu etkileri olduğunu düşünüyor. (Kıdem; 5 yıl ve üstü)

Öğretmen 3; sınıfında mevsimlik tarım işçisi öğrencilere yönelik çalışmalara yer vermemektedir. Bunun haricinde İngilizce derslerinde bu öğrencilerle ayrı olarak ilgilendiğini ifade etmektedir. Mevsimlik tarım işçisi olarak çalışmaya giden öğrencilerin takiplerini sağlayarak okullara yönlendirmektedir. Milli Eğitim Bakanlığının uyguladığı Taşınabilir Eğitimin öğrencilerin okul ortamlarına daha kolay ulaşmasını sağladığını ifade ediyor. (Kıdem; 5 yıl ve üstü)

Öğretmen 4; sınıfında mevsimlik tarım işçisi öğrencilere yönelik çalışmalar yapmadığını belirterek öğrencileri İYEP programlarına dâhil ettiğini ifade ediyor. Öğrencilere yönelik yapılan

çalışmaları yeterli buluyor. Mevsimlik tarım işçiliğine yönelik talebin emek karşılığının maddi açıdan ucuzlamasıyla ilişkilendiriyor. Bakanlığın öğrenci devamsızlığına göre velilere para cezası uygulamasının başarılı bir uygulama olduğunu düşünüyor.(Kıdem;)

Öğretmen 5; sınıfında mevsimlik tarım işçilerine yönelik çalışmalara yer verilmektedir. Mevsimlik tarım işçisi çocukların takibi Rehberlik Servisi tarafından sağlanmaktadır. Ayrıca okul idaresi aylık faaliyet raporlarını arşivlemektedir. Mevsimlik tarım işçiliğinden dönen öğrenciler İYEP kurslarına dâhil edilmektedir. Milli Eğitim Bakanlığı'nın yürüttüğü ve okullarda uygulanan İYEP programının olumlu etkileri olduğunu düşünüyor. (Kıdem; 5 yıl ve üstü)

Öğretmen 6; sınıfında mevsimlik tarım işçilerine yönelik okuma yazma ve sosyal etkinlik çalışmaları yapmaktadır. Mevsimlik tarım işçisi çocukların takibini telefon aracılığı ile sağlamakta ve öğrencileri çalışmaya gittikleri illerdeki okullara yönlendirmektedir. Öğretmen 1'in ifadelerine göre yapılan yasalar ve uygulanan planlamalar yeterlidir. Son beş yıl içerisinde mevsimlik tarım işçisi öğrenci sayısında düşüş olduğunu ifade eden Öğretmen 1, bunun sebebini öğrencilerin gittikleri illerdeki okullara devam edebilmesinden dolayı olduğunu düşünüyor. Milli Eğitim Bakanlığı'nın yürüttüğü Öğrenci İzlem Programının olumlu etkileri olduğunu düşünüyor.(Kıdem; 5 yıl ve üstü)

Öğretmen 7; sınıfında mevsimlik tarım işçilerine yönelik sosyal etkinlik çalışmaları yapmaktadır. Mevsimlik tarım işçisi çocukların takibini Muhtar ile iletişime geçerek yaptığını ifade ediyor. Öğretmen 1'in ifadelerine göre yapılan yasalar ve uygulanan planlamalar yeterlidir. Son beş yıl içerisinde mevsimlik tarım işçisi öğrenci sayısında düşüş olduğunu ifade eden Öğretmen 1, bunun sebebini öğrencilerin gittikleri illerdeki okullara devam edebilmesinden dolayı olduğunu düşünüyor. Milli Eğitim Bakanlığı'nın yürüttüğü para cezası uygulamasının olumlu etkileri olduğunu düşünüyor.(Kıdem; 5 yıl ve üstü)

Öğretmen 8; Öğretmen 2'nin; sınıfında mevsimlik tarım işçilerine yönelik çalışmalara yer verilmektedir. Mevsimlik tarım işçisi çocukların takibi Rehberlik Servisi tarafından sağlanmaktadır. Ayrıca okul idaresi aylık faaliyet raporlarını arşivlemektedir. Mevsimlik tarım işçiliğinden dönen öğrenciler İYEP kurslarına dâhil edilmektedir. Milli Eğitim Bakanlığı'nın yürüttüğü ve okullarda uygulanan İYEP programının olumlu etkileri olduğunu düşünüyor. (Kıdem; 5 yıl ve üstü)

Öğretmen 9; Öğretmen 2'nin; sınıfında mevsimlik tarım işçilerine yönelik çalışmalara yer verilmektedir. Mevsimlik tarım işçisi çocukların takibi Rehberlik Servisi tarafından sağlanmaktadır. Ayrıca okul idaresi aylık faaliyet raporlarını arşivlemektedir. Mevsimlik tarım işçiliğinden dönen öğrenciler İYEP kurslarına dâhil edilmektedir. Milli Eğitim Bakanlığı'nın yürüttüğü ve okullarda uygulanan İYEP programının olumlu etkileri olduğunu düşünüyor. (Kıdem; 5 yıl ve üstü)

Öğretmen 10; Öğretmen 2'nin; sınıfında mevsimlik tarım işçilerine yönelik çalışmalara yer verilmektedir. Mevsimlik tarım işçisi çocukların takibi Rehberlik Servisi tarafından sağlanmaktadır. Ayrıca okul idaresi aylık faaliyet raporlarını arşivlemektedir. Mevsimlik tarım işçiliğinden dönen öğrenciler İYEP kurslarına dâhil edilmektedir. Milli Eğitim Bakanlığı'nın yürüttüğü ve okullarda uygulanan devamsızlığa yönelik para cezası uygulamasının olumlu etkileri olduğunu düşünüyor. (Kıdem; 5 yıl ve üstü)

Öğretmen 11; Öğretmen 2'nin; sınıfında mevsimlik tarım işçilerine yönelik çalışmalara yer verilmektedir. Mevsimlik tarım işçisi çocukların takibi Rehberlik Servisi tarafından sağlanmaktadır. Mahallenin Muhtarıyla görüşmeler yapılarak mevsimlik tarım işçisi öğrencilerin eğitime katılmasına katkı sağlanmaktadır. Ayrıca okul idaresi aylık faaliyet raporlarını arşivlemektedir. Mevsimlik tarım işçiliğinden dönen öğrenciler İYEP kurslarına dâhil edilmektedir. Milli Eğitim Bakanlığı'nın yürüttüğü ve okullarda uygulanan Taşımali Eğitimin olumlu etkileri olduğunu düşünüyor. (Kıdem; 5 yıl ve üstü)

Öğretmen 12; sınıfında mevsimlik tarım işçisi öğrencilere yönelik çalışmalara yer vermemektedir. Bunun haricinde öğrencilerle İYEP programında ayrı olarak ilgilendiğini ifade etmektedir. Mevsimlik tarım işçisi olarak çalışmaya giden öğrencilerin takiplerini sağlayarak okullara yönlendirmektedir. Milli Eğitim Bakanlığının uyguladığı Taşımali Eğitimin öğrencilerin okul ortamlarına daha kolay ulaşmasını sağladığını ifade ediyor. (Kıdem; 5 yıl ve üstü)

Öğretmen 13; sınıfında mevsimlik tarım işçilerine yönelik çalışmalara yer verilmektedir. Mevsimlik tarım işçisi çocukların takibi Rehberlik Servisi tarafından sağlanmaktadır. Ayrıca okul idaresi aylık faaliyet raporlarını arşivlemektedir. Mevsimlik tarım işçiliğinden dönen öğrenciler İYEP kurslarına dâhil edilmektedir. Milli Eğitim Bakanlığı'nın yürüttüğü ve okullarda uygulanan devamsızlığa yönelik idari para cezasının ve öğrencileri okula ulaştıran Taşımali eğitimin olumlu etkileri olduğunu düşünüyor. (Kıdem; 5 yıl ve üstü)

Öğretmen 14; sınıfında mevsimlik tarım işçilerine yönelik okuma yazma ve sosyal etkinlik çalışmaları yapmaktadır. Mevsimlik tarım işçisi çocukların takibini telefon aracılığı ile sağlamakta ve öğrencileri çalışmaya gittikleri illerdeki okullara yönlendirmektedir. Öğretmen 1'in ifadelerine göre yapılan yasalar ve uygulanan planlamalar yeterlidir. Son yıllarda mevsimlik tarım işçisi öğrenci sayısında düşüş olduğunu belirten Öğretmen bunun sebebinin devamsızlığa yönelik uygulanan para cezasından dolayı olduğunu düşünüyor. Milli Eğitim Bakanlığının yürüttüğü Öğrenci İzlem Programının olumlu etkileri olduğunu düşünüyor.(Kıdem; 5 yıl ve üstü)

Öğretmen 15; ; sınıfında mevsimlik tarım işçisi öğrencilere yönelik çalışmalar yapmadığını belirterek öğrencileri İYEP programlarına dâhil ettiğini ifade ediyor. Öğrencilere yönelik yapılan çalışmaları yeterli buluyor. Mevsimlik tarım işçiliğine yönelik talebin emek karşılığının maddi açıdan ucuzlamasıyla ilişkilendiriyor. Suriye uyruklu mültecilerin Türkiye'nin iş gücü piyasasına katılmasıyla iş gücünün ucuzlamasının etkisi olduğunu ifade ediyor.

Bakanlığın öğrenci devamsızlığına göre velilere para cezası uygulamasının başarılı bir uygulama olduğunu düşünüyor.(Kıdem; 5yıl ve üstü)

Veli Görüşlerine Göre Bulgular

Mevsimlik tarım işçisi olan Velilerle yapılan görüşmelerde aşağıdaki bulgulara ulaşılmıştır.

Veli 1; 15 yıldır Mevsimlik tarım işçiliği yaptığını ve çocuklarını çalıştırmadığı halde çalışma süresi boyunca çocuklarında kendilerine eşlik ettiğini belirtiyor. Çocuklarının eğitime katılması adına Muhtar ve Okul idaresi tarafından sürekli telkinde bulunulduğu ve öğretmenler tarafından ev ziyaretleri yapıldığı bildiriyor. Mevsimlik tarım işçisi olarak gittikleri bölgede okul olmadığını fakat okul dönemi başladığında Şanlıurfa'ya dönerek çocukların okula devamını sağladığını ifade ediyor. Öğretmen tarafından telefonla sürekli iletişim halinde olduğunu bildiriyor bunun da okula devamlılık üzerinde bir zorunluluk yarattığını düşünüyor.

Veli 2; çocukluğundan bu yana yaklaşık 25 yıldır mevsimlik tarım işçisi olarak çalıştığını belirtiyor. Okulların tatil olduğu dönemlerde çocuklarının da anne ve baba ile birlikte çalıştığını ifade eden Veli okul başlayınca öğrencilerin Taşımali eğitimle çadırlarına yakın olan eğitim kurumlarına gidip eğitim gördüğünü belirtiyor. Velilerin yaşam alanı olarak oluşturduğu çadır kentin Öğretmenler tarafından ziyaretinden memnuniyetini belirterek bunun olumlu etkilerinin olduğunu söylüyor.

Veli 3; Son 10 yıldır ailesiyle birlikte mevsimlik tarım işçiliği yaptığını ifade ediyor. Çocuklarının bu süreçte sadece yanlarında bulunduğunu belirten veli okula devamsızlık yapmadıklarını belirtiyor. Okulun başladığı dönemlerde sadece kendisinin çalıştığını ifade ediyor. Çocuklarının İYEP programına dâhil edildiğini belirten veli devamsızlık durumunda okul idaresi tarafından bilgilendirildiğini vurguluyor.

Veli 4; önceki yıllarda ailesiyle birlikte mevsimlik tarım işçiliği yaptığını fakat son dönemlerde iş gücünün ucuzlamasıyla birlikte tarım sektörünü bırakıp sanayi sektöründe tek başına çalışmaya başladığını ifade ediyor. Bu duruma sebep olarak Suriye uyruklu mültecilerin iş piyasasına dâhil olmasını gösteriyor. Mevsimlik tarım işçiliği yaptığı yıllarda ise Muhtar tarafından bilgilendirilerek öğrencileri okula teşvik ettiğini belirtiyor.

Veli 5; Aktif olarak mevsimlik tarım işçiliği yaptığını belirtirken ailesini çalışma ortamına dâhil etmediğini ifade ediyor. Devamsızlık halinde uygulanacak olan idari para cezasının konu üzerinde caydırıcı olduğunu dile getiriyor.

Veli 6; mevsimlik tarım işçiliğini ailesiyle birlikte yapıyor olması sebebiyle buldukları bölgede okula ulaşım zorluğu yaşıyor. Bu sebeple çocuklar okula kasım ayında başlayabiliyor. Devamsızlık mektuplarını okul tarafından alan Veli ekonomik olarak geçinebilmek adına bu duruma mecbur olduklarını belirtiyor.

Veli 7; 30 yıldır Mevsimlik tarım işçiliği yaptığını ve çocuklarını çalıştırmadığı halde çalışma süresi boyunca çocuklarında kendilerine eşlik ettiğini belirtiyor. Çocuklarının eğitime katılması adına Muhtar ve Okul idaresi tarafından sürekli telkinde bulunduğu ve öğretmenler tarafından ev ziyaretleri yapıldığı bildiriyor. Öğretmen tarafından telefonla sürekli iletişim halinde olduğunu bildiriyor bunun da okula devamlılık üzerinde bir zorunluluk yarattığını düşünüyor.

Veli 8; mevsimlik tarım işçiliğini ailesiyle birlikte yapıyor olması sebebiyle buldukları bölgede okula ulaşım zorluğu yaşıyor. Bu sebeple çocuklar okula kasım ayında başlayabiliyor. Devamsızlık mektuplarını okul tarafından alan Veli ekonomik olarak geçinebilmek adına bu duruma mecbur olduklarını belirtiyor.

Veli 9; 10 yıldır mevsimlik tarım işçiliği yaptığını ve çocuklarını çalıştırmadığı halde çalışma süresi boyunca çocuklarında kendilerine eşlik ettiğini belirtiyor. Öğretmen tarafından

telefonla sürekli iletişim halinde olduğunu bildiriyor bunun da okula devamlılık üzerinde bir zorunluluk yarattığını düşünüyor.

Veli 10; mevsimlik tarım işçiliğini ailesiyle birlikte yapıyor olması sebebiyle buldukları bölgede okula ulaşım zorluğu yaşıyor. Bu sebeple çocuklar okula kasım ayında başlayabiliyor. Devamsızlık mektuplarını okul tarafından alan Veli ekonomik olarak geçinebilmek adına bu duruma mecbur olduklarını belirtiyor.

Yorum

Öğretmenlerden toplanan verilere göre öğretmenlerin ders içinde ya da ders dışında mevsimlik tarım işçisi öğrencilere yönelik çalışmalar yaptıkları görülmüştür. Çalışmaya katılan öğretmenlerin genelinin yapılan çalışmaları yeterli bulduğu tespit edilmiştir. Yapılan uygulamaların caydırıcılığı ve öğretmen veli iletişiminin kuvvetli olmasının olumlu yönde etkisinden söz edilmektedir. Öğretmenlere göre son 5 yılda mevsimlik tarım işçisi öğrenci sayısında düşüş gözlenmiştir. Bu söylemi Şanlıurfa İl Milli Eğitim Müdürlüğü verileri de desteklemektedir. Öğretmenler mevsimlik tarım işçisi öğrencilere yönelik doldurulan İzlem Formunun öğrenciyi gözlemek adına olumlu etkileri olduğunu düşünmektedir. İş dönüşü yapılan İYEP programları da öğrenci için adaptasyon süreci sağlamaktadır.

Velilerden toplanan verilere göre, geçmiş yıllara göre okula devamsızlık düşmekte eğitime katılma oranı artış göstermektedir. Bu söylemi Şanlıurfa İl Milli Eğitim Müdürlüğü verileri de desteklemektedir. Yapılan çalışmaları başarılı bulan veriler Öğretmen ve Muhtar iletişiminin bu durum üzerinde olumlu etkilerinin olduğunu düşünmektedir.

BÖLÜM 4

Bu bölümde çalışma da elde edilen bulgulara dayalı olarak toplanan verilere göre sonuçlara ulaşılmıştır.

Sonuç

Çalışmanın temel gayesi mevsimlik tarım işçisi olarak çalışan öğrencilerin son 5 yıl içerisinde ki durumlarını çocuk emeği bağlamında analiz etmektir. Bu amaç doğrultusunda

eğitimin paydaşlarından olan veli ve öğretmenlerle görüşmeler yapılmış, verilen bilgiler değerlendirilmiştir. Nitel araştırma yöntemleriyle hazırlanan çalışmada durum incelemesi tekniğinden faydalanılmıştır. Araştırmada mevsimlik tarım işçisi çocuklara yönelik görüşler veli ve öğretmen gözünden sunulmuş; sınıfında mevsimlik tarım işçisi bulunan 15 sınıf öğretmeni ve 10 mevsimlik tarım işçisi veliyle görüşülmüştür. Verilere göre ulaşılan sonuçlar aşağıda belirtilmiştir.

- Son yıllarda eğitime katılma oranının arttığı,
- Öğretmen ve Veli iletişimin olumlu sonuçlar doğurduğu,
- Suriyeli Mültecilerin Türkiye'nin iş gücü piyasasına katılmasıyla mevsimlik tarım işine yönelik emeğin ucuzladığı ve Şanlıurfa'da yaşayan işçiler açısından bu durumun cazip olanaklar sunmadığı,
- Mevsimlik tarım işçisi öğrenciler için devamsızlıklarının 7'şer günlük periyotlarla devamsız mektubu hazırlanması; uyarı niteliğinde velilere iletilmesi,
- Okula devam etmeyen öğrencilerin öğretmenleri tarafından takip edilerek okul ortamına kazandırılmaya çalışılması,
- Devamsızlığı yüksek olan öğrencilerin ailesine idari para cezası uygulanması,
- Mahalle Muhtarlarının eğitime olan teşvikleri,
- Taşınmalı eğitim ile mevsimlik tarım işçisi olan öğrencilerin çalıştıkları yerde de eğitim ortamına ulaşabilmeleri,
- Okul idarelerinin öğretmenler aracılığıyla mevsimlik tarım işçisi öğrencilere yönelik doldurduğu Mevsimlik Tarım İşçisi Öğrenci İzlem Formunun katkılarının olumlu kazanımlarının olduğu ifade edilmiştir.

KAYNAKÇA

Benek, S. (2011). Mevsimlik Tarım İşçilerinin Yaşam Koşullarına İlişkin Bir Araştırma: Hilvan İlçesi (Şanlıurfa) Örneği. *Gaziantep University Journal of Social Sciences*, 10(2).

Çapçı, S. (2019). Birleşmiş Milletler Bin Yıllık Kalkınma Hedeflerinin Erken Çocukluk Eğitim Hizmetlerinde Kalite ile İlişkisi.

DEMİRCİOĞLU, E. ULUSLARARASI RESMİ BELGELERDE KADIN VE KIZLARIN EĞİTİMİ. VI. SOSYAL BİLİMLER EĞİTİMİ KONGRESİ.

Dilekçi, M. (2019). *Mevsimsel Tarım İşçileri (MTİ) Olarak Çalışan Ailelerin, Okul Çağındaki Çocuklarının Eğitim Sorunlarının Öğretmen, Veli ve Öğrenci Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi* (Master's thesis, Eğitim Bilimleri Enstitüsü).

Gelegen, D. G., & Warshaw, L. J. (2015). Çocuk Emegi. *TTB Mesleki Sağlık ve Güvenlik Dergisi*, 2(6), 42-46

Gülçubuk, B. (2012). Tarımda Çocuk Emegi Sömürüsü ve Toplumsal Duyarlılık. *Çalışma ve Toplum*, 33(2).

Havlioğlu, S., & Koruk, İ. (2013). Göçebe Mevsimlik Tarım İşçisi Ergenlerde Yaşam Kalitesi Düzeyi ve Sorun Davranışları Sıklığı/The quality of life and problematic behaviors among adolescent migrant seasonal farm workers. *Turkish Journal of Public Health*, 11(1), 11-22.

Kanunu, T. M. ULUSLARARASI VE ULUSAL MEVZUAT AÇISINDAN TÜRKİYE'DE ÇOCUK İŞÇİLİĞİ. *İŞGÜCÜ PİYASASINDA*, 53.

Karaman, Z. (2013). Mevsimlik Tarım İşçisi Çocukların Eğitim Hakkına Erişim Durumları ve Sosyal Beceri Yeterliliklerinin Öğretmen Görüşlerine Göre Belirlenmesi

Lordoğlu, K., & Etiler, N. (2014). Batı Karadeniz Bölgesinde Mevsimlik Gezici Tarım İşçiliğinde Çalışan Çocuklar Üzerine Sınırlı Bir Araştırma. *Calisma ve Toplum*, 41(2).

Saraç, E. (2021). *Mevsimlik Tarım İşçisi Aileler ve Çocukların Günlük Yaşam Süreçlerinin İncelenmesi: Kültüragram Örneği* (Master's thesis, Çağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü).

Sunal, O. (2011). Gelir Düzeyi Ve Çocuk Emegi Arasındaki İlişki: Ülkelerarası Bir Karşılaştırma. *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 66(01), 117-128.

ŞİRİN, M. R. Sayısal Çocuk Uyarı Raporu.

Yavuz, M. (2019). *Mevsimlik Tarım İşçisi Çocukların Eğitimde Yaşadıkları Sorunlara Yönelik Okul Yöneticilerinin Ve Öğretmenlerin Görüşleri: Şanlıurfa İli örneği* (Doctoral dissertation, Marmara Üniversitesi (Turkey)).

YİĞİT, B., ÇİÇEK, Ö., & ÖZTÜRK, M. (2017). Gezici Mevsimlik Tarım İşçileri ile Yerel Mevsimlik Tarım İşçilerinin Karşılaştırmalı Analizi: Isparta İli Örneği. *Ünye İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 1(2), 1-25.

EKLER

EK-1

ÇOCUK HAKLARI SÖZLEŞMESİ

Birleşmiş Milletler Genel Kurulu tarafından 20 Kasım 1989 tarihinde kabul edilmiştir.

Bu Sözleşmeye Taraf Devletler,

Birleşmiş Milletler Antlaşmasında ilân edilen ilkeler uyarınca insanlık ailesinin tüm üyelerinin, doğuştan varlıklarına özgü bulunan haysiyetle birlikte eşit ve devredilemez haklara sahip olmalarının tanınmasının, dünyada özgürlük, adalet ve barışın temeli olduğunu *düşünerek,*

Birleşmiş Milletler halklarının, insanın temel haklarına ve bireyin, insan olarak taşıdığı haysiyet ve değere olan kesin inançlarını Birleşmiş Milletler Antlaşmasında bir kez daha doğrulamış olduklarını ve daha geniş bir özgürlük ortamında toplumsal ilerleme ve daha iyi bir yaşam düzeyi sağlama yolundaki kararlılıklarını *hatırd tutarak,*

Birleşmiş Milletlerin, İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi'nde ve Uluslararası İnsan Hakları Sözleşmelerinde herkesin, bu metinlerde yer alan hak ve özgürlüklerden ırk, renk, cinsiyet, dil, din, siyasal ya da başka görüş, ulusal ya da toplumsal köken, mülkiyet, doğuştan veya başka durumdan kaynaklanan ayrımlar dahil, hiçbir ayırım gözetilmeksizin yararlanma hakkına sahip olduklarını benimsediklerini ve ilân ettiklerini *kabul ederek,*

Uluslararası İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi'nde, Birleşmiş Milletlerin, çocukların özel ilgi ve yardıma hakkı olduğunu ilân ettiğini *anımsayarak,*

Toplumun temel birimi olan ve tüm üyelerinin ve özellikle çocukların gelişmeleri ve esenlikleri için doğal ortamı oluşturan ailenin toplum içinde kendisinden beklenen sorumlulukları tam olarak yerine getirebilmesi için gerekli koruma ve yardımı görmesinin zorunluluğuna *inanmış olarak*,

Çocuğun kişiliğinin tam ve uyumlu olarak gelişebilmesi için mutluluk, sevgi ve anlayış havasının içindeki bir aile ortamında yetişmesinin gerekliliğini *kabul ederek*,

Çocuğun toplumda bireysel bir yaşantı sürdürebilmesi için her yönüyle hazırlanmasının ve Birleşmiş Milletler Andlaşmasında ilân edilen ülküler ve özellikle barış, değerbilirlik, hoşgörü, özgürlük, eşitlik ve dayanışma ruhuyla yetiştirilmesinin gerekliliğini *gözönünde bulundurarak*,

Çocuğa özel bir ilgi gösterme gerekliliğinin,1924 tarihli, Cenevre Çocuk Hakları Bildirisi'nde ve 20 Kasım 1959 tarihinde Birleşmiş Milletler Teşkilatı Genel Kurulunca kabul edilen Çocuk Hakları Bildirisi'nde belirtildiğini ve İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi'nde, Medeni ve Siyasi Haklar Uluslararası Sözleşmesi'nde (özellikle 23 ve 24'üncü maddelerinde) ve Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklara İlişkin Uluslararası Sözleşme'de (özellikle 10'uncu maddesinde) ve çocukların esenliği ile ilgili uzman kuruluşların ve uluslararası örgütlerin kurucu ve ilgili belgelerinde tanındığını *hatırda tutarak*,

Çocuk Hakları Bildirisi'nde de belirtildiği gibi çocuğun gerek bedensel gerek zihinsel bakımdan tam erginliğe ulaşmamış olması nedeniyle doğum sonrasında olduğu kadar, doğum öncesinde de uygun yasal korumayı da içeren özel güvence ve koruma gereksiniminin bulunduğunu *hatırda tutarak*,

Ulusal ve uluslararası düzeyde çocukları aile yanına yerleştirme ve evlât edinmeye de özel atıfta bulunan Çocuğun Korunması ve Esenliğine İlişkin Toplumsal ve Hukuksal İlkeler Bildirisi; Çocuk Mahkemelerinin Yönetimi Hakkında Birleşmiş Milletler Asgari Standart Kuralları

(Pekin Kuralları) ve Acil Durumlarda ve Silâhlı Çatışma Halinde Kadınların ve Çocukların Korunmasına İlişkin Bildirinin hükümlerini *anımsayarak*,

Dünyadaki ülkelerin tümünde çok güç koşullar altında yaşayan ve bu nedenle özel bir ilgiye gereksinimi olan çocukların bulunduğu *bilinci içinde*,

Çocuğun korunması ve uyumlu gelişmesi bakımından her halkın kendine özgü geleneklerinin ve kültürel değerlerinin taşıdığı önemi *göz önünde tutarak*,

Her ülkedeki, özellikle gelişmekte olan ülkelerdeki çocukların yaşama koşullarının iyileştirilmesi için uluslararası işbirliğinin taşıdığı önemin *bilincinde olarak*,

aşağıdaki kurallar üzerinde anlaşmaya varmışlardır:

Madde 1

Bu Sözleşme uyarınca çocuğa uygulanabilecek olan kanuna göre daha erken yaşta reşit olma durumu hariç, on sekiz yaşına kadar her insan çocuk sayılır.

Madde 2

1. Taraf Devletler, bu Sözleşme'de yazılı olan hakları kendi yetkileri altında bulunan her çocuğa, kendilerinin, ana-babalarının veya yasal vasilerinin sahip oldukları, ırk, renk, cinsiyet, dil, siyasal ya da başka düşünceler, ulusal, etnik ve sosyal köken, mülkiyet, sakatlık, doğuş ve diğer statüler nedeniyle hiçbir ayırım gözetmeksizin tanır ve taahhüt ederler.
2. Taraf Devletler, çocuğun ana-babasının, yasal vasilerinin veya ailesinin öteki üyelerinin durumları, faaliyetleri, açıklanan düşünceleri veya inançları nedeniyle her türlü ayırıma veya cezaya tâbi tutulmasına karşı etkili biçimde korunması için gerekli tüm uygun önlemi alırlar.

Madde 3

1. Kamusal ya da özel sosyal yardım kuruluşları, mahkemeler, idari makamlar veya yasama organları tarafından yapılan ve çocukları ilgilendiren bütün faaliyetlerde, çocuğun yararı temel düşüncedir.
2. Taraf Devletler, çocuğun ana–babasının, vasilerinin ya da kendisinden hukuken sorumlu olan diğer kişilerin hak ve ödevlerini de göz önünde tutarak, esenliği için gerekli bakım ve korumayı sağlamayı üstlenirler ve bu amaçla tüm uygun yasal ve idari önlemleri alırlar.
3. Taraf Devletler, çocukların bakımı veya korunmasından sorumlu kurumların, hizmet ve faaliyetlerin özellikle güvenlik, sağlık, personel sayısı ve uygunluğu ve yönetimin yeterliliği açısından, yetkili makamlarca konulan ölçülere uymalarını taahhüt ederler.

Madde 4

Taraf Devletler, bu Sözleşme’de tanınan hakların uygulanması amacıyla gereken her türlü yasal, idari ve diğer önlemleri alırlar. Ekonomik, sosyal ve kültürel haklara ilişkin olarak, Taraf Devletler eldeki kaynaklarını olabildiğince geniş tutarak, gerekirse uluslararası işbirliği çerçevesinde bu tür önlemler alırlar.

Madde 5

Taraf Devletler, bu Sözleşme’nin çocuğa tanıdığı haklar doğrultusunda çocuğun yeteneklerinin geliştirilmesi ile uyumlu olarak, çocuğa yol gösterme ve onu yönlendirme konusunda ana–babanın, yerel gelenekler öngörüyorsa uzak aile veya topluluk üyelerinin, yasal vasilerinin veya çocuktan hukuken sorumlu öteki kişilerin sorumluluklarına, haklarına ve ödevlerine saygı gösterirler.

Madde 6

1. Taraf Devletler, her çocuğun temel yaşama hakkına sahip olduğunu kabul ederler.
2. Taraf Devletler, çocuğun hayatta kalması ve gelişmesi için mümkün olan azami çabayı gösterirler.

Madde 7

1. Çocuk doğumdan hemen sonra derhal nüfus kütüğüne kaydedilecek ve doğumdan itibaren bir isim hakkına, bir vatandaşlık kazanma hakkına ve mümkün olduğu ölçüde ana–babasını bilme ve onlar tarafından bakılma hakkına sahip olacaktır.
2. Taraf Devletler, özellikle çocuğun tabiiyetsiz kalması sözkonusu olduğunda kendi ulusal hukuklarına ve ilgili uluslararası belgeler çerçevesinde üstlendikleri yükümlülüklerine uygun olarak bu hakların işlerlik kazanmasını taahhüt ederler.

Madde 8

1. Taraf Devletler, yasanın tanıdığı şekliyle çocuğun kimliğini; tabiiyeti, ismi ve aile bağları dahil, koruma hakkına saygı göstermeyi ve bu konuda yasa dışı müdahalelerde bulunmamayı taahhüt ederler.
2. Çocuğun kimliğinin unsurlarının bazılarında veya tümünden yasaya aykırı olarak yoksun bırakılması halinde, Taraf Devletler çocuğun kimliğine süratle yeniden kavuşturulması amacıyla gerekli yardım ve korumada bulunurlar.

Madde 9

1. Yetkili makamlar uygulanabilir yasa ve usullere göre ve temyiz yolu açık olarak, ayrılığın çocuğun yüksek yararına olduğu yolunda karar vermedikçe, Taraf Devletler, çocuğun; ana–babasından, onların rızası dışında ayrılmamasını güvence altına alırlar. Ancak, ana–babası tarafından çocuğun kötü muameleye maruz bırakılması ya da ihmâl edilmesi durumlarında ya da ana–babanın birbirinden ayrı yaşaması nedeniyle çocuğun ikametgâhının belirlenmesi amacıyla karara varılması gerektiğinde, bu tür bir ayrılık kararı verilebilir.
2. Bu maddenin birinci fıkrası uyarınca girilen her işlemde, ilgili bütün taraflara işleme katılma ve görüşlerini bildirme olanağı tanınır.

3. Taraf Devletler, ana–babasından veya bunlardan birinden ayrılmasına karar verilen çocuğun, kendi yüksek yararına aykırı olmadıkça, ana-babanın ikisiyle de düzenli bir biçimde kişisel ilişki kurma ve doğrudan görüşme hakkına saygı gösterirler.
4. Böyle bir ayrılık, bir Taraf Devlet tarafından girişilen ve çocuğun kendisinin ana veya babasının veya her ikisinin birden tutuklanmasını, hapsini, sürgün, sınır dışı edilmesini veya ölümünü (ki buna devletin gözetimi altında iken nedeni ne olursa olsun meydana gelen ölüm dahildir) tevlit eden herhangi benzer bir işlem sonucu olmuşsa, bu Taraf Devlet, istek üzerine ve çocuğun esenliğine zarar vermemek koşulu ile; ana–babaya, çocuğa veya uygun olursa, ailenin bir başka üyesine, söz konusu aile bireyinin ya da bireylerinin bulunduğu yer hakkında gereken bilgiyi verecektir. Taraf Devletler, böyle bir istemin başlı başına sunulmasının ilgili kişi veya kişiler bakımından aleyhe hiç bir sonuç yaratmamasını ayrıca taahhüt ederler.

Madde 10

1. 9'uncu Maddenin 1'inci fıkrası uyarınca Taraf Devletlere düşen sorumluluğa uygun olarak, çocuk veya ana–babası tarafından, ailenin birleşmesi amaçlarıyla yapılan bir Taraf Devlet ülkesine girme ya da onu terk etme konusundaki her başvuru, Taraf Devletlerce olumlu, insani ve ivedi bir tutumla ele alınacaktır. Taraf Devletler, bu tür bir başvuru yapılmasının başvuru sahipleri veya aile üyeleri aleyhine sonuçlar yaratmamasını taahhüt ederler.
2. Ana-babası, ayrı devletlerde oturan bir çocuk olağanüstü durumlar hariç, hem ana hem de babası ile düzenli biçimde kişisel ilişkiler kurma ve doğrudan görüşme hakkına sahiptir. Bu nedenle ve 9 uncu maddenin 1 inci fıkrasına göre Taraf Devletlere düşen sorumluluğa uygun olarak, Taraf Devletler çocuğun ve ana–babasının Taraf Devletlerin ülkeleri dâhil herhangi bir ülkeyi terk etmeye ve kendi ülkelerine dönme hakkına saygı gösterirler. Herhangi bir ülkeyi terk etme hakkı, yalnızca yasada öngörüldüğü gibi ve ulusal güvenliği, kamu düzenini, kamu sağlığı ve ahlak veya başkalarının hak ve özgürlüklerini korumak amacı ile ve işbu Sözleşme ile tanınan öteki haklarla bağdaştığı ölçüde kısıtlamalara konu olabilir.

Madde 11

1. Taraf Devletler, çocukların yasadışı yollarla ülke dışına çıkarılıp geri döndürülmemesi halleriyle mücadele için önlemler alırlar.
2. Bu amaçla Taraf Devletler iki ya da çok taraflı anlaşmalar yapılmasını ya da mevcut anlaşmalara katılmayı teşvik ederler.

Madde 12

1. Taraf Devletler, görüşlerini oluşturma yeteneğine sahip çocuğun kendini ilgilendiren her konuda görüşlerini serbestçe ifade etme hakkını bu görüşlere çocuğun yaşı ve olgunluk derecesine uygun olarak, gereken özen gösterilmek suretiyle tanırlar.
2. Bu amaçla, çocuğu etkileyen herhangi bir adli veya idari kovuşturmada çocuğun ya doğrudan doğruya veya bir temsilci ya da uygun bir makam yoluyla dinlenilmesi fırsatı, ulusal yasanın usule ilişkin kurallarına uygun olarak çocuğa, özellikle sağlanacaktır.

Madde 13

1. Çocuk, düşüncesini özgürce açıklama hakkına sahiptir; bu hak, ülke sınırlarına bağlı olmaksızın; yazılı, sözlü, basılı, sanatsal biçimde veya çocuğun seçeceği başka bir araçla her türlü haber ve düşüncelerin araştırılması, elde edilmesi ve verilmesi özgürlüğünü içerir.
2. Bu hakkın kullanılması yalnızca:
 1. Başkasının haklarına ve itibarına saygı;
 2. Milli güvenliğin, kamu düzeninin, kamu sağlığı ve ahlakın korunması nedenleriyle ve kanun tarafından öngörülme ve gerekli olmak kaydıyla yapılan sınırlamalara konu olabilir.

Madde 14

1. Taraf Devletler, çocuğun düşünce, vicdan ve din özgürlükleri hakkına saygı gösterirler.

2. Taraf Devletler, ana–babanın ve gerekiyorsa yasal vasilerin; çocuğun yeteneklerinin gelişmesiyle bağdaşır biçimde haklarının kullanılmasında çocuğa yol gösterme konusundaki hak ve ödevlerine, saygı gösterirler.
3. Bir kimsenin dinini ve inançlarını açıklama özgürlüğü kanunla öngörülme ve gerekli olmak kaydıyla yalnızca kamu güvenliği, düzeni, sağlık ya da ahlâki ya da başkalarının temel hakları ve özgürlüklerini korumak gibi amaçlarla sınırlandırılabilir.

Madde 15

1. Taraf Devletler, çocuğun dernek kurma ve barış içinde toplanma özgürlüklerine ilişkin haklarını kabul ederler.
2. Bu hakların kullanılması, ancak yasayla zorunlu kılınan ve demokratik bir toplumda gerekli olan ulusal güvenlik, kamu güvenliği, kamu düzeni yararına olarak ya da kamu sağlığı ve ahlâkın ya da başkalarının hak ve özgürlüklerinin korunması amaçlarıyla yapılan sınırlamalardan başkalarıyla kısıtlanılamaz.

Madde 16

1. Hiçbir çocuğun özel yaşantısına, aile, konut ve iletişiminde keyfi ya da haksız bir biçimde müdahale yapılamayacağı gibi, onur ve itibarına da haksız olarak saldırılamaz.
2. Çocuğun bu tür müdahale ve saldırılara karşı yasa tarafından korunmaya hakkı vardır.

Madde 17

Taraf Devletler, kitle iletişim araçlarının önemini kabul ederek çocuğun; özellikle toplumsal, ruhsal ve ahlâki esenliği ile bedensel ve zihinsel sağlığını geliştirmeye yönelik çeşitli ulusal ve uluslararası kaynaklardan bilgi ve belge edinmesini sağlarlar. Bu amaçla Taraf Devletler:

1. Kitle iletişim araçlarını çocuk bakımından toplumsal ve kültürel yararı olan ve 29 uncu maddenin ruhuna uygun bilgi ve belgeyi yaymak için teşvik ederler;
2. Çeşitli kültürel, ulusal ve uluslararası kaynaklardan gelen bu türde bilgi ve belgelerin üretimi, değişimi ve yayımı amacıyla uluslararası işbirliğini teşvik ederler;
3. Çocuk kitaplarının üretimini ve yayılmasını teşvik ederler;
4. Kitle iletişim araçlarını azınlık grubu veya bir yerli ahaliye mensup çocukların dil gereksinimlerine özel önem göstermeleri konusunda teşvik ederler;
5. 13 ve 18'inci maddelerde yer alan kurallar gözönünde tutularak çocuğun esenliğine zarar verebilecek bilgi ve belgelere karşı korunması için uygun yönlendirici ilkeler geliştirilmesini teşvik ederler.

Madde 18

1. Taraf Devletler, çocuğun yetiştirilmesinde ve gelişmesinin sağlanmasında ana–babanın birlikte sorumluluk taşıdıkları ilkesinin tanınması için her türlü çabayı gösterirler. Çocuğun yetiştirilmesi ve geliştirilmesi sorumluluğu ilk önce ana–babaya ya da durum gerektiriyorsa yasal vasilere düşer. Bu kişiler herşeyden önce çocuğun yüksek yararını gözönünde tutarak hareket ederler.
2. Bu Sözleşme’de belirtilen hakların güvence altına alınması ve geliştirilmesi için Taraf Devletler, çocuğun yetiştirilmesi konusundaki sorumluluklarını kullanmada ana–baba ve yasal vasilerin durumlarına uygun yardım yapar ve çocukların bakımı ile görevli kuruluşların, faaliyetlerin ve hizmetlerin gelişmesini sağlarlar.
3. Taraf Devletler, çalışan ana–babanın, çocuk bakım hizmet ve tesislerinden, çocuklarının da bu hizmet ve tesislerden yararlanma hakkını sağlamak için uygun olan her türlü önlemi alırlar.

Madde 19

1. Bu Sözleşme’ye Taraf Devletler, çocuğun ana–babasının ya da onlardan yalnızca birinin, yasal vasi veya vasilerinin ya da bakımını üstlenen herhangi bir kişinin yanında iken bedensel veya

zihinsel saldırı, şiddet veya suistimale, ihmal ya da ihmalkâr muameleye, ırza geçme dahil her türlü istismar ve kötü muameleye karşı korunması için; yasal, idari, toplumsal, eğitsel bütün önlemleri alırlar.

2. Bu tür koruyucu önlemler; burada tanımlanmış olan çocuklara kötü muamele olaylarının önlenmesi, belirlenmesi, bildirilmesi, yetkili makama havale edilmesi, soruşturulması, tedavisi ve izlenmesi için gerekli başkaca yöntemleri ve uygun olduğu takdirde adliyenin işe el koyması olduğu kadar durumun gereklerine göre çocuğa ve onun bakımını üstlenen kişilere, gereken desteği sağlamak amacı ile sosyal programların düzenlenmesi için etkin usulleri de içermelidir.

Madde 20

1. Geçici ve sürekli olarak aile çevresinden yoksun kalan veya kendi yararına olarak bu ortamda bırakılması kabul edilmeyen her çocuk, Devletten özel koruma ve yardım görme hakkına sahip olacaktır.
2. Taraf Devletler bu durumdaki bir çocuk için kendi ulusal yasalarına göre, uygun olan bakımı sağlayacaklardır.
3. Bu tür bakım, başkaca benzerleri yanında, bakıcı aile yanına verme, İslâm Hukukunda kefalet (kafalah), evlât edinme ya da gerekiyorsa çocuk bakımı amacı güden uygun kuruluşlara yerleştirmeyi de içerir. Çözümler düşünülürken, çocuğun yetiştirilmesinde sürekliliğin korunmasına ve çocuğun etnik, dinsel, kültürel ve dil kimliğine gereken saygı gösterilecektir.

Madde 21

Evlât edinme sistemini kabul eden ve/veya buna izin veren Taraf Devletler, çocuğun en yüksek yararlarının temel düşünce olduğunu kabul edecek ve aşağıdaki ilkeleri gerçekleştireceklerdir:

1. Bir çocuğun evlât edinilmesine ancak yetkili makam karar verir. Bu makam uygulanabilir yasa ve usullere göre ve güvenilir tüm bilgilerin ışığında; çocuğun, ana-babası, yakınları ve yasal

vasisine göre durumunu gözönüne alarak ve gereken durumlarda tüm ilgililerle yapılacak görüşme sonucu onların da evlât edinme konusundaki onaylarını alma zorunluluğuna uyarak, kararını verir;

2. Çocuğun kendi ülkesinde elverişli biçimde bakılması mümkün olmadığı veya evlât edinecek veya yanına yerleştirilecek aile bulunmadığı taktirde, ülkelerarası evlât edinmenin çocuk bakımından uygun bir çözüm olduğunu kabul ederler;
3. Başka bir ülkede evlât edinilmesi düşünülen çocuğun, kendi ülkesinde mevcut evlât edinme durumuyla eşdeğer olan güvence ve ölçülerden yararlanmasını sağlarlar;
4. Ülkelerarası evlât edinmede, yerleştirmenin ilgililer bakımından yasadışı para kazanma konusu olmaması için gereken bütün önlemleri alırlar;
5. Bu maddedeki amaçları, uygun olduğu ölçüde, ikili ya da çok taraflı düzenleme veya anlaşmalarla teşvik ederler ve bu çerçevede, çocuğun başka bir ülkede yerleştirilmesinin yetkili makam veya organlar tarafından yürütülmesini güvenceye almak için çaba gösterirler.

Madde 22

1. Taraf Devletler, ister tek başına olsun isterse ana–babası veya herhangi bir başka kimse ile birlikte bulunsun, mülteci statüsü kazanmaya çalışan ya da uluslararası veya iç hukuk kural ve usulleri uyarınca mülteci sayılan bir çocuğun, bu Sözleşmede ve insan haklarına veya insani konulara ilişkin ve sözkonusu Devletlerin taraf oldukları diğer Uluslararası Sözleşmelerde tanınan ve bu duruma uygulanabilir nitelikte bulunan hakları kullanması amacıyla koruma ve insani yardımdan yararlanması için gerekli bütün önlemleri alırlar.
2. Bu nedenle, Taraf Devletler, uygun gördükleri ölçüde, Birleşmiş Milletler Teşkilatı ve onunla işbirliği yapan hükümetlerarası ve hükümetdışı yetkili başka kuruluşlarla bu durumda olan bir çocuğu korumak, ona yardım etmek, herhangi bir mülteci çocuğun ailesi ile yeniden biraraya gelebilmesi için ana–babası veya ailesinin başka üyeleri hakkında bilgi toplamak amacıyla işbirliğinde bulunurlar. Herhangi bir nedenle kendi aile çevresinden sürekli ya da geçici olarak

ayrı düşmüş bir çocuğa bu Sözleşmeye göre tanınan koruma, aynı esaslar içinde, ana–babası ya da ailesinin başkaca üyelerinden hiçbirisi bulunmayan çocuğa da tanınacaktır.

Madde 23

1. Taraf Devletler zihinsel ya da bedensel özürlü çocukların saygınlıklarını güvence altına alan, özgüvenlerini geliştiren ve toplumsal yaşama etkin biçimde katılmalarını kolaylaştıran şartlar altında eksiksiz bir yaşama sahip olmalarını kabul ederler.
2. Taraf Devletler, özürlü çocukların özel bakımdan yararlanma hakkını tanırlar ve eldeki kaynakların yeterliliği ölçüsünde ve yapılan başvuru üzerine, yardımdan yararlanabilecek durumda olan çocuğa ve onun bakımından sorumlu olanlara, çocuğun durumu ve ana–babanın veya çocuğa bakanların içinde buldukları koşullara uygun düşecek yardımın yapılmasını teşvik ve taahhüt ederler.
3. Özürlü çocuğun, özel bakıma gereksinimi olduğu bilincinden hareketle bu maddenin 2'nci fıkrası uyarınca yapılması öngörülen yardım, çocuğun ana–babasının ya da çocuğa bakanların parasal (mali) durumları gözönüne alınarak, olanaklar ölçüsünde ücretsiz sağlanır. Bu yardım; özürlü çocuğun eğitimi, meslek eğitimi, tıbbi bakım hizmetleri, rehabilitasyon hizmetleri, bir işte çalışabilecek duruma getirme hazırlık programları ve dinlenme/eğlenme olanaklarından etkin olarak yararlanmasını sağlamak üzere düzenlenir ve çocuğun en eksiksiz biçimde toplumla bütünleşmesi yanında, kültürel ve ruhsal yönü dahil bireysel gelişmesini gerçekleştirme amacını güder.
4. Taraf Devletler, uluslararası işbirliği ruhu içinde, özürlü çocukların koruyucu sıhhi bakımı, tıbbi, psikolojik ve işlevsel tedavileri alanlarına ilişkin gerekli bilgilerin alışverişi yanında, rehabilitasyon, eğitim ve mesleki eğitim hizmetlerine ilişkin yöntemlerin bilgilerini de içerecek şekilde ve Taraf Devletlerin bu alanlardaki güçlerini, anlayışlarını geliştirmek ve deneyimlerini zenginleştirmek amacıyla bilgi dağıtımını ve bu bilgiden yararlanmayı teşvik ederler. Bu bakımdan, gelişmekte olan ülkelerin gereksinimleri, özellikle gözönüne alınır.

Madde 24

1. Taraf Devletler, çocuğun olabilecek en iyi sağlık düzeyine kavuşma, tıbbi bakım ve rehabilitasyon hizmetlerini veren kuruluşlardan yararlanma hakkını tanırırlar. Taraf Devletler, hişbir çocuğun bu tūr tıbbi bakım hizmetlerinden yararlanma hakkından yoksun bırakılmamasını güvence altına almak için çaba gösterirler.
2. Taraf Devletler, bu hakkın tam olarak uygulanmasını takip ederler ve özellikle:
 - Bebek ve çocuk ölüm oranlarının düşürülmesi;
 - Bütün çocuklara gerekli tıbbi yardımın ve tıbbi bakımın; temel sağlık hizmetlerinin geliştirilmesine önem verilerek sağlanması;
 - Temel sağlık hizmetleri çerçevesinde ve başka olanakların yanısıra, kolayca bulunabilen tekniklerin kullanılması ve besleyici yiyecekler ve temiz içme suyu sağlanması yoluyla ve çevre kirlenmesinin tehlike ve zararlarını gözönüne alarak, hastalık ve yetersiz beslenmeye karşı mücadele edilmesi;
 - Anneye doğum öncesi ve sonrası uygun bakımın sağlanması;
 - Bütün toplum kesimlerinin özellikle ana–babalar ve çocukların, çocuk sağlığı ve beslenmesi, anne sütü ile beslenmenin yararları, toplum ve çevre sağlığı ve kazaların önlenmesi konusunda temel bilgileri elde etmeleri ve bu bilgileri kullanmalarına yardımcı olunması;
 - Koruyucu sağlık bakımlarının, ana–babaya rehberliğini, aile planlanması eğitimi ve hizmetlerinin geliştirilmesi; amaçlarıyla uygun önlemleri alırlar.
3. Taraf Devletler, çocukların sağlığı için zararlı geleneksel uygulamaların kaldırılması amacıyla uygun ve etkili her türlü önlemi alırlar.
4. Taraf Devletler, bu maddede tanınan hakkın tam olarak gerçekleştirilmesini tedricen sağlamak amacıyla uluslararası işbirliğinin geliştirilmesi ve teşviki konusunda karşılıklı olarak söz verirler. Bu konuda gelişmekte olan ülkelerin gereksinimleri özellikle gözönünde tutulur.

Madde 25

Taraf Devletler, yetkili makamlarca korunma ve bakım altına alma, bedensel ya da ruhsal tedavi amaçlarıyla hakkında bir yerleştirme tedbiri uygulanan çocuğun, gördüğü tedaviyi ve yerleştirilmesine bağlı diğer tüm Şartları belli aralıklarla gözden geçirme hakkına sahip olduğunu kabul ederler.

Madde 26

1. Taraf Devletler, her çocuğun, sosyal sigorta dahil, sosyal güvenlikten yararlanma hakkını tanır ve bu hakkın tam olarak gerçekleşmesini sağlamak için ulusal hukuklarına uygun, gerekli önlemleri alırlar.
2. Sosyal Güvenlik, çocuğun ve çocuğun bakımından sorumlu olanların kaynakları ve koşulları gözönüne alınarak ve ocuk tarafından ya da onun adına yapılan sosyal güvenlikten yararlanma başvurusuna ilişkin başkaca durumlar da gözönünde tutularak sağlanır.

Madde 27

1. Taraf Devletler, her çocuğun bedensel, zihinsel, ruhsal, ahlâksal ve toplumsal gelişmesini sağlayacak yeterli bir hayat seviyesine hakkı olduğunu kabul ederler.
2. Çocuğun gelişmesi için gerekli hayat Şartlarının sağlanması sorumluluğu; sahip oldukları imknlar ve mali gleri çerçevesinde öncelikle çocuğun ana–babasına veya çocuğun bakımını üstlenen diğer kişilere düşer.
3. Taraf Devletler, ulusal durumlarına göre ve olanakları ölçüsünde, anababaya ve çocuğun bakımını üstlenen diğer kişilere, çocuğun bu hakkının uygulanmasında yardımcı olmak amacıyla gerekli önlemleri alır ve gereksinim olduğu takdirde özellikle beslenme, giyim ve barınma konularında maddi yardım ve destek programları uygularlar.
4. Taraf Devletler, Taraf Devlet ülkesinde veya başka ülkede bulunsun; ana–babası veya çocuğa karşı mali sorumluluğu bulunan diğer kişiler tarafından, çocuğun bakım giderlerinin karşılanmasını sağlamak amacıyla her türlü uygun önlemi alırlar. Özellikle çocuğa karşı mali

sorumluluğu olan kişinin, çocuğun ülkesinden başka bir ülkede yaşaması halinde, Taraf Devletler bu konuya ilişkin uluslararası anlaşmalara katılmayı veya bu tür anlaşmalar akdinin yanısıra başkaca uygun düzenlemelerin yapılmasını teşvik ederler.

Madde 28

1. Taraf Devletler, çocuğun eğitim hakkını kabul ederler ve bu hakkın fırsat eşitliği temeli üzerinde tedricen gerçekleştirilmesi görüşüyle özellikle:
 - İlköğretimi herkes için zorunlu ve parasız hale getirirler;
 - Ortaöğretim sistemlerinin genel olduğu kadar mesleki nitelikte de olmak üzere çeşitli biçimlerde örgütlenmesini teşvik ederler ve bunların tüm çocuklara açık olmasını sağlarlar ve gerekli durumlarda mali yardım yapılması ve öğretimi parasız kılmak gibi uygun önlemleri alırlar;
 - Uygun bütün araçları kullanarak, yüksek öğretimi yetenekleri doğrultusunda herkese açık hale getirirler;
 - Eğitim ve meslek seçimine ilişkin bilgi ve rehberliği bütün çocuklar için elde edilir hale getirirler;
 - Okullarda düzenli biçimde devamın sağlanması ve okulu terketme oranlarının düşürülmesi için önlem alırlar.
2. Taraf Devletler, okul disiplininin çocuğun insan olarak taşıdığı saygınlıkla bağdaşır biçimde ve bu Sözleşme'ye uygun olarak yürütülmesinin sağlanması amacıyla gerekli olan tüm önlemleri alırlar.
3. Taraf Devletler eğitim alanında, özellikle cehaletin ve okuma yazma bilmemenin dünyadan kaldırılmasına katkıda bulunmak ve çağdaş eğitim yöntemlerine ve bilimsel ve teknik bilgilere sahip olunmasını kolaylaştırmak amacıyla uluslararası işbirliğini güçlendirir ve teşvik ederler. Bu konuda, gelişmekte olan ülkelerin gereksinimleri özellikle gözönünde tutulur.

Madde 29

1. Taraf Devletler çocuk eğitiminin aşağıdaki amaçlara yönelik olmasını kabul ederler:
 - Çocuğun kişiliğinin, yeteneklerinin, zihinsel ve bedensel yeteneklerinin mümkün olduğunca geliştirilmesi;
 - İnsan haklarına ve temel özgürlüklere, Birleşmiş Milletler Andlaşmasında benimsenen ilkelere saygısının geliştirilmesi;
 - Çocuğun ana–babasına, kültürel kimliğine, dil ve değerlerine, çocuğun yaşadığı veya geldiği menşe ülkenin ulusal değerlerine ve kendisinininkinden farklı uygarlıklara saygısının geliştirilmesi;
 - Çocuğun, anlayışı, barış, hoşgörü, cinsler arası eşitlik ve ister etnik, ister ulusal, ister dini gruplardan, isterse yerli halktan olsun, tüm insanlar arasında dostluk ruhuyla, özgür bir toplumdaki, yaşantıyı, sorumlulukla üstlenecek şekilde hazırlanması;
 - Doğal çevreye saygısının geliştirilmesi.
2. Bu maddenin veya 28'inci maddenin hiçbir hükmü gerçek ve tüzel kişilerin öğretim kurumları kurmak ve yönetmek özgürlüğüne, bu maddenin 1 inci fıkrasında belirtilen ilkelere saygı gösterilmesi ve bu kurumlarda yapılan eğitimin Devlet tarafından konulmuş olan asgari kurallara uygun olması koşuluyla, aykırı sayılacak biçimde yorumlanmayacaktır.

Madde 30

Soya, dine ya da dile dayalı azınlıkların ya da yerli halkların varolduğu Devletlerde, böyle bir azınlığa mensup olan ya da yerli halktan olan çocuk, ait olduğu azınlık topluluğunun diğer üyeleri ile birlikte kendi kültüründen yararlanma, kendi dinine inanma ve uygulama ve kendi dilini kullanma hakkından yoksun bırakılamaz.

Madde 31

1. Taraf Devletler çocuğun dinlenme, boş zaman değerlendirme, oynama ve yaşına uygun eğlence (etkinliklerinde) bulunma ve kültürel ve sanatsal yaşama serbestçe katılma hakkını tanırlar.

2. Taraf Devletler, çocuğun kültürel ve sanatsal yaşama tam olarak katılma hakkını saygı duyarak tanırlar ve özendirirler ve çocuklar için, boş zamanı değerlendirmeye, dinlenmeye, sanata ve kültüre ilişkin (etkinlikler) konusunda uygun ve eşit fırsatların sağlanmasını teşvik ederler.

Madde 32

1. Taraf Devletler, çocuğun, ekonomik sömürüye ve her türlü tehlikeli işte ya da eğitimine zarar verecek ya da sağlığı veya bedensel, zihinsel, ruhsal, ahlâksal ya da toplumsal gelişmesi için zararlı olabilecek nitelikte çalıştırılmasına karşı korunma hakkını kabul ederler.
2. Taraf Devletler, bu maddenin uygulamaya konulmasını sağlamak için yasal, idari, toplumsal ve eğitsel her önlemi alırlar. Bu amaçlar ve öteki uluslararası belgelerin ilgili hükümleri gözönünde tutularak, Taraf Devletler özellikle şu önlemleri alırlar:
 - İşe kabul için bir ya da birden çok asgari yaş sınırı tesbit ederler;
 - Çalışmanın saat olarak süresi ve koşullarına ilişkin uygun düzenlemeleri yaparlar.
 - Bu maddenin etkili biçimde uygulanmasını sağlamak için ceza veya başka uygun yaptırımlar öngörürler.

Madde 33

Taraf Devletler, çocukların uluslararası anlaşmalarda tanımladığı biçimde uyuşturucu ve psikotrop maddelerin yasadışı kullanımına karşı korunması ve çocukların bu tür maddelerin yasadışı üretimi ve kaçakçılığı alanında kullanılmasını önlemek amacıyla, yasal, sosyal ve eğitsel niteliktekiler de dahil olmak üzere, her türlü uygun önlemleri alırlar.

Madde 34

Taraf Devletler, çocuğu, her türlü cinsel sömürüye ve cinsel suistimale karşı koruma güvencesi verirler. Bu amaçla Taraf Devletler özellikle:

1. Çocuğun yasadışı bir cinsel faaliyete girişmek üzere kandırılması veya zorlanmasını;

2. Çocukların, fuhuş, ya da diğer yasadışı cinsel faaliyette bulundurularak sömürülmesini;
3. Çocukların pornografik nitelikli gösterilerde ve malzemede kullanılarak sömürülmesini,

önlemek amacıyla ulusal düzeyde ve ikili ile çok taraflı ilişkilerde gerekli her türlü önlemi alırlar.

Madde 35

Taraf Devletler, her ne nedenle ve hangi biçimde olursa olsun, çocukların kaçırılmaları, satılmaları veya fuhuşa konu olmalarını önlemek için ulusal düzeyde ve ikili ve çok yanlı ilişkilerde gereken her türlü önlemleri alırlar.

Madde 36

Taraf Devletler, esenliğine herhangi bir biçimde zarar verebilecek başka her türlü sömürüye karşı çocuğu korurlar.

Madde 37

Taraf Devletler aşağıdaki hususları sağlarlar:

1. Hiçbir çocuk, işkence veya diğer zalimce, insanlık dışı veya aşağılayıcı muamele ve cezaya tâbi tutulmayacaktır. Onsekiz yaşından küçük olanlara, işledikleri suçlar nedeniyle idam cezası verilemeyeceği gibi saliverilme koşulu bulunmayan ömür boyu hapis cezası da verilmeyecektir.
2. Hiçbir çocuk yasadışı ya da keyfi biçimde özgürlüğünden yoksun bırakılmayacaktır. Bir çocuğun tutuklanması, alıkonulması veya hapsi yasa gereği olacak ve ancak en son başvurulacak bir önlem olarak düşünülüp, uygun olabilecek en kısa süre ile sınırlı tutulacaktır.
3. Özgürlüğünden yoksun bırakılan her çocuğa insancıl biçimde ve insan kişiliğinin özünde bulunan saygınlık ve kendi yaşındaki kişilerin gereksinimleri gözönünde tutularak davranılacaktır. Özgürlüğünden yoksun olan her çocuk, kendi yüksek yararı aksini gerektirmedikçe, özellikle yetişkinlerden ayrı tutulacak ve olağanüstü durumlar dışında ailesi ile yazışma ve görüşme yoluyla ilişki kurma hakkına sahip olacaktır.

4. Özgürlüğünden yoksun bırakılan her çocuk, kısa zamanda yasal ve uygun olan diğer yardımlardan yararlanma hakkına sahip olacağı gibi özgürlüğünden yoksun bırakılmasının yasaya aykırılığını bir mahkeme veya diğer yetkili, bağımsız ve tarafsız makam önünde iddia etme ve böylesi bir işlemle ilgili olarak ivedi karar verilmesini isteme hakkına da sahip olacaktır.

Madde 38

1. Taraf Devletler, silahlı çatışma halinde kendilerine uygulanabilir olan uluslararası hukukun, çocukları da kapsayan insani kurallarına uymak ve uyulmasını sağlamak yükümlülüğünü üstlenirler.
2. Taraf Devletler, onbeş yaşından küçüklerin çatışmalara doğrudan katılmaması için uygun olan bütün önlemleri alırlar.
3. Taraf Devletler, özellikle onbeş yaşına gelmemiş çocukları askere almaktan kaçınırlar. Taraf Devletler, onbeş ile onsekiz yaş arasındaki çocukların silah altına alınmaları gereken durumlarda, önceliği yaşça büyük olanlara vermek için çaba gösterirler.
4. Silahlı çatışmalarda sivil halkın korunmasına ilişkin uluslararası insani hukuk kuralları tarafından öngörülen yükümlülüklerine uygun olarak, Taraf Devletler, silahlı çatışmadan etkilenen çocuklara koruma ve bakım sağlamak amacıyla mümkün olan her türlü önlemi alırlar.

Madde 39

Taraf Devletler, her türlü ihmal, sömürü ya da suistimal, işkence ya da her türlü zalimce, insanlık dışı veya aşağılayıcı muamele ya da ceza uygulaması ya da silahlı çatışma mağduru olan bir çocuğun, bedensel ve ruhsal bakımdan sağlığına yeniden kavuşması ve yeniden toplumla bütünleşebilmesini temin için uygun olan tüm önlemleri alırlar. Bu tür sağlığı kavuşturma ve toplumla bütünleştirme, çocuğun sağlığını, özgüvenini ve saygınlığını geliştirici bir ortamda gerçekleştirilir.

Madde 40

1. Taraf Devletler, hakkında ceza yasasını ihlâl ettiği iddia edilen ve bu nedenle itham edilen ya da ihlâl ettiği kabul edilen her çocuğun; çocuğun yaşı ve yeniden topluma kazandırılmasının ve toplumda yapıcı rol üstlenmesinin arzu edilir olduğu hususları gözönünde bulundurularak, taşıdığı saygınlık ve değer duygusunu geliştirecek ve başkalarının da insan haklarına ve temel özgürlüklerine saygı duymasını pekiştirecek nitelikte muamele görme hakkını kabul ederler.
2. Bu amaçla ve uluslararası belgelerin ilgili hükümleri göz-önünde tutularak Taraf Devletler özellikle, şunları sağlarlar:
 1. İşlendiği zaman ulusal ya da uluslararası hukukça yasaklanmamış bir eylem ya da ihmâl nedeniyle hiçbir çocuk hakkında ceza yasasını ihlâl ettiği iddiası ya da ithamı öne sürülemeyeceği gibi böyle bir ihlâlde bulunduğu da kabul edilmeyecektir.
 2. Hakkında ceza kanununu ihlâl iddiası veya ithamı bulunan her çocuk aşağıdaki asgari güvencelere sahiptir:
 1. Kovuşturmanın her aşamasında özel hayatının gizliliğine tam saygı gösterilmesine hakkı olmak;
 2. Kullanılan dili anlamaması veya konuşamaması halinde çocuğun parasız çevirmen yardımından yararlanması;
 3. Ceza yasasını ihlâl ettiği sonucuna varılması halinde, bu kararın ve bunun sonucu olarak alınan önlemlerin daha yüksek yetkili, bağımsız ve yansız bir makam ya da mahkeme önünde yasaya uygun olarak incelenmesi;
 4. Tanıklık etmek ya da suç itirarında bulunmak için zorlanmamak; aleyhine olan tanıkları sorguya çekmek veya sorguya çekmiş olmak ve lehine olan tanıkların hazır bulunmasının ve sorgulanmasının eşit koşullarda sağlanması;
 5. Yetkili, bağımsız ve yansız bir makam ya da mahkeme önünde adli ya da başkaca uygun yardımdan yararlanarak ve özellikle çocuğun yaşı ve durumu gözönüne alınmak suretiyle kendisinin yüksek yararına aykırı olduğu saptanmadığı sürece, ana-babası veya yasal vasisi de hazır bulundurularak yasaya uygun biçimde adil bir duruşma ile konunun gecikmeksizin karara bağlanmasının sağlanması;

6. Haklarındaki suçlamalardan kendilerinin hemen ve doğrudan doğruya; ya da uygun düşen durumlarda ana–babaları ya da yasal vasileri kanalı ile haberli kılınmak ve savunmalarının hazırlanıp sunulmasında gerekli yasal ya da uygun olan başka yardımdan yararlanmak;
7. Haklarındaki suçlama yasal olarak sabit oluncaya kadar masum sayılmak

3.Taraf Devletler, hakkında ceza yasasını ihlâl ettiği iddiası ileri sürülen, bununla itham edilen ya da ihlâl ettiği kabul olunan çocuk bakımından, yalnızca ona uygulanabilir yasaların, usullerin, onunla ilgili makam ve kuruluşların oluşturulmasını teşvik edecek ve özellikle şu konularda çaba göstereceklerdir:

1. Ceza Yasasını ihlâl konusunda asgari bir yaş sınırı belirleyerek, bu yaş sınırının altındaki çocuğun ceza ehliyetinin olmadığı kabulü;
2. Uygun bulunduğu ve istenilir olduğu takdirde, insan hakları ve yasal güvencelere tam saygı gösterilmesi koşulu ile bu tür çocuklar için adli kovuşturma olmaksızın önlemlerin alınması.

4.Koruma tedbiri, yönlendirme ve gözetim kararları, danışmanlık, şartlı salıverme, bakım için yerleştirme, eğitim ve meslek öğretme programları ve diğer kurumsal bakım seçenekleri gibi çeşitli düzenlemelerin uygulanmasında, çocuklara durumları ve suçları ile orantılı ve kendi esenliklerine olacak biçimde muamele edilmesi sağlanacaktır.

Madde 41

Bu Sözleşme’de yeralan hiçbir husus, çocuk haklarının gerçekleştirilmesine daha çok yardımcı olan ve:

1. Bir Taraf Devletin yasasında veya
2. Bu Devlet bakımından yürürlükte olan uluslararası hukukta yeralan hükümleri etkilemeyecektir.

Madde 42

Taraf Devletler, Sözleşme ilke ve hükümlerinin uygun ve etkili araçlarla yetişkinler kadar çocuklar tarafından da yaygın biçimde öğrenilmesini sağlamayı taahhüt ederler.

Madde 43

1. Taraf Devletlerin bu Sözleşme ile üstlendikleri yükümlülükleri yerine getirme konusunda kaydettikleri ilerlemeleri incelemek amacıyla, görevleri aşağıda belirtilen bir Çocuk Hakları Komitesi kurulmuştur.
2. Komite bu Sözleşme ile hükme bağlanan alanda yetenekleriyle tanınmış ve yüksek ahlâk sahibi on uzmandan oluşur. Komite üyeleri Taraf Devletlerce kendi vatandaşları arasından ve kişisel olarak görev yapmak üzere, adil bir coğrafi dağılımı sağlama gereği ve başlıca hukuk sistemleri göz-önünde tutularak seçilirler.
3. Komite üyeleri, Taraf devletlerce gösterilen kişiler listesinden gizli oyla seçilirler. Her Taraf Devlet, vatandaşları arasından bir uzmanı aday gösterebilir.
4. Komite için ilk seçim, bu Sözleşme'nin yürürlüğe girişini izleyen altı ay içinde yapılır. Sonraki seçimler iki yılda bir yapılır. Her seçim tarihinden en az dört ay önce, Birleşmiş Milletler Teşkilatı Genel Sekreteri, Taraf Devletleri iki ay içinde adaylarını göstermeye yazılı olarak davet eder. Daha sonra Genel Sekreter böylece belirlenen kişilerden, kendilerini gösteren Taraf Devletleri de işaret ederek, alfabetik sıraya göre oluşturduğu bir listeyi, Taraf Devletlere bildirir.
5. Seçimler, Birleşmiş Milletler Teşkilatı Merkezinde, Genel Sekreter tarafından davet edilen Taraf Devletler toplantılarında yapılır. Nisabı, Taraf Devletlerin üçte ikisinin oluşturduğu bu toplantılarda, hazır bulunan ve oy kullanan Devletlerin salt çoğunluğuyla en fazla oy alan kişiler Komiteye seçilir.
6. Komite üyeleri dört yıl için seçilir. Aday gösterildikleri takdirde yeniden seçilebilirler. İlk seçimde seçilmiş olan beş üyenin görevi iki yıl sonra sona erer, bu beş üyenin isimleri ilk seçimden hemen sonra toplantı başkanı tarafından çekilen kura ile belirlenir.

7. Bir komite üyesinin ölmesi veya çekilmesi ya da başka herhangi bir nedenle bir üyenin Komitedeki görevlerini yapamaz hale gelmesi durumunda adaylığını öneren Taraf Devlet, Komitenin onaylaması koşuluyla, böylece boşalan yerdeki görev süresi doluncaya kadar, kendi vatandaşları arasından başka bir uzmanı atayabilir.
8. Komite, iç tüzüğünü kendisi belirler.
9. Komite, memurlarını iki yıllık bir süre için seçer.
10. Komite toplantıları olağan olarak Birleşmiş Milletler Teşkilatı Merkezinde ya da Komite tarafından belirlenecek başka uygun bir yerde yapılır. Komite olağan olarak her yıl toplanır. Komite toplantılarının süresi, gerektiğinde, Genel Kurulca onaylanmak koşuluyla, bu Sözleşmeye Taraf Devletlerin bir toplantısıyla belirlenir veya değiştirilir.
11. Birleşmiş Milletler Teşkilatı Genel Sekreteri gerekli maddi araçları ve personeli bu Sözleşme ile kendisine verilen görevleri etkili biçimde görebilmesi amacıyla, Komite emrine verir.
12. Bu Sözleşme uyarınca oluşturulan Komitenin üyeleri, Genel Kurulun onayı ile, Birleşmiş Milletler Teşkilatının kaynaklarından karşılanmak üzere, Genel Kurulca saptanan şart ve koşullar çerçevesinde kararlaştırılan ücreti alırlar.

Madde 44

1. Taraf Devletler, bu Sözleşme’de tanınan hakları yürürlüğe koymak için, aldıkları önlemleri ve bu haklardan yararlanma konusunda gerçekleştirilen ilerlemeye ilişkin raporları:
 - Bu Sözleşme’nin, ilgili Taraf Devlet bakımından yürürlüğe giriş tarihinden başlayarak iki yıl içinde;
 - Daha sonra beş yılda bir, Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri aracılığı ile Komiteye sunmayı taahhüt ederler.
2. Bu madde uyarınca hazırlanan raporlarda, bu Sözleşme’ye göre üstlenilen sorumlulukların, şayet varsa, yerine getirilmesini etkileyen nedenler ve güçlükler belirtilecektir. Raporlarda

ayrıca, ilgili ÷lkede S÷zleşme'nin uygulanması hakkında Komiteyi etraflıca aydınlatacak biçimde yeterli bilgi de bulunacaktır.

3. Komiteye etraflı bilgi içeren bir ilk rapor sunmuş olan Taraf Devlet, bu maddenin 1 (b) bendi gereğince sunacağı sonraki raporlarında daha önce verilmiş olan temel bilgileri tekrarlamayacaktır.
4. Komite, Taraf Devletlerden S÷zleşme'nin uygulamasına ilişkin her türlü ek bilgi isteminde bulunabilir.
5. Komite, iki yılda bir Ekonomik ve Sosyal Konsey aracılığı ile Genel Kurula faaliyetleri hakkında bir rapor sunar.
6. Taraf Devletler kendi raporlarının ÷lkelerinde geniş biçimde yayımını sağlarlar.

Madde 45

S÷zleşme'nin etkili biçimde uygulanmasını geliştirme ve S÷zleşme kapsamına giren alanda uluslararası işbirliğini teşvik etmek amacıyla:

1. Uzmanlaşmış kurumlar, UNICEF ve Birleşmiş Milletler Teşkilatının öteki organları, bu S÷zleşme'nin kendi yetki alanlarına ilişkin olan hükümlerinin uygulanmasının incelenmesi sırasında, temsil edilmek hakkına sahiptirler. Komite; uzmanlaşmış kurumları, UNICEF'i ve uygun bulunduğu öteki yetkili kuruluşları, kendi yetki alanlarını ilgilendiren konularda uzman olarak görüş vermeye davet edebilir. Komite, uzmanlaşmış kurumları, UNICEF'i ve Birleşmiş Milletler Teşkilatının öteki organlarını kendi faaliyet alanlarına ilişkin kesimlerde S÷zleşme'nin uygulanması hakkında rapor sunmaya davet edebilir;
2. Komite, uygun bulunduğu takdirde, Taraf Devletlerce sunulmuş, bir istem içeren ya da teknik danışma veya yardım ihtiyacını belirten her raporu, gerekiyorsa Komitenin bu istek veya ihtiyaca ilişkin tavsiye ve gözlemlerini de ekleyerek, uzmanlaşmış kurumlara, UNICEF'e ve öteki yetkili kuruluşlara gönderir;

3. Komite, Genel Kurula Genel Sekreterden Komite adına çocuk haklarına ilişkin sorunlarda incelemeler yaptırması isteğinde bulunulmasını, tavsiye edebilir;
4. Komite, bu Sözleşme'nin 44 ve 45'inci maddeleri uyarınca alınan bilgilere dayanarak, telkin ve genel nitelikte tavsiyelerde bulunabilir. Bu telkin ve genel nitelikteki tavsiyeler, ilgili olan her Taraf Devlete gönderilir ve şayet varsa, Taraf Devletlerin yorumları ile birlikte Genel Kurulun dikkatine sunulur.

Madde 46

Bu Sözleşme bütün Devletlerin imzasına açıktır.

Madde 47

Bu Sözleşme onaylamaya bağlı tutulmuştur. Onay belgeleri Birleşmiş Milletler Teşkilatı Genel Sekreteri nezdine tevdi edilecektir.

Madde 48

Bu Sözleşme bütün Devletlerin katılmasına açık olacaktır. Katılma belgeleri Birleşmiş Milletler Teşkilatı Genel Sekreteri nezdine tevdi edilecektir.

Madde 49

1. Bu Sözleşme, yirminci onay ya da katılma belgesinin Birleşmiş Milletler Teşkilatı Genel Sekreteri nezdine tevdi tarihini izleyen otuzuncu gün yürürlüğe girecektir.
2. Yirminci onay ya da katılma belgesinin tevdiinden sonra bu Sözleşme'yi onaylayacak ya da ona katılacak Devletlerin her biri için, bu Sözleşme, sözkonusu Devletin onay ya da katılma belgesini tevdi tarihinden sonraki otuzuncu gün yürürlüğe girecektir.

Madde 50

1. Bu Sözleşme'ye Taraf herhangi bir Devlet bir değişiklik önerisinde bulunabilir ve buna ilişkin metni Birleşmiş Milletler Teşkilatı Genel Sekreteri nezdine tevdi edebilir. Genel Sekreter bunun üzerine değişiklik önerisini Taraf Devletlere, önerinin incelenmesi ve oya konulması amacıyla bir Taraf Devletler Konferansı oluşturulmasını isteyip istemediklerini kendisine bildirmeleri kaydıyla, iletir. Böyle bir duyuru tarihini izleyen dört ay içinde Taraf Devletlerin en az üçte biri sözkonusu konferansın toplanmasından yana olduklarını ifade ederlerse Genel Sekreter, Birleşmiş Milletler Teşkilatı çerçevesinde bu konferansı düzenler. Konferansta hazır bulunan ve oy kullanan Taraf Devletlerin çoğunluğu tarafından kabul edilen her değişiklik, onay için Birleşmiş Milletler Genel Kuruluna sunulur.
2. Bu maddenin 1'inci fıkrasında yer alan hükümlere uygun olarak kabul edilen bir değişiklik, Birleşmiş Milletler Genel Kurulunca onaylandığı ve bu Sözleşme'ye Taraf Devletlerin üçte iki çoğunluğu tarafından kabul edildiği zaman yürürlüğe girer.
3. Bir değişiklik yürürlüğe girdiği zaman, onu kabul eden Taraf Devletler bakımından bağlayıcılık taşır. Öteki Taraf Devletler bu Sözleşme hükümleri ve daha önce kabul ettikleri her değişiklikle bağlı kalırlar.

Madde 51

1. Birleşmiş Milletler Teşkilatı Genel Sekreteri, onay ya da katılma anında yapılabilecek çekincelerin metnini alacak ve bütün Devletlere bildirecektir.
2. Bu Sözleşme'nin amacı ve konusu ile bağdaşmayan hiçbir çekinceye izin verilmeyecektir.
3. Çekinceler, Birleşmiş Milletler Teşkilatı Genel Sekreterince, geri alınacağına ilişkin bildirimde bulunma yoluyla her zaman geri alınabilir. Bunun üzerine Genel Sekreter, bütün Devletleri haberdar eder. Böyle bir bildirim, Genel Sekreter tarafından alındığı tarihte işlerlik kazanır.

Madde 52

Bir Taraf Devlet, bu Sözleşme'yi, Birleşmiş Milletler Teşkilatı Genel Sekreterine vereceği yazılı bildirim yoluyla feshedebilir. Fesih, bildirim Gen. Sekreter tarafından alınması tarihinden bir yıl sonra geçerli olur.

Madde 53

Birleşmiş Milletler Teşkilatı Genel Sekreteri, bu Sözleşme'nin tevdi makamı olarak belirlenmiştir.

Madde 54

İngilizce, Arapça, Çince, İspanyolca, Fransızca ve Rusça metinleri de aynı derecede geçerli olan bu Sözleşme'nin özgün metni, Birleşmiş Milletler Teşkilatı Genel Sekreteri nezdine tevdi edilecektir.

Hükümetleri tarafından tam yetkili kılınan aşağıda imzaları bulunan Temsilciler, yukarıdaki kuralların ışığında, bu Sözleşme'yi imzalamışlardır.

EK-2 Öğretmen Görüşme Formu

ÖĞRETMEN GÖRÜŞME FORMU

Kıymetli Öğretmenim,

Bu çalışmanın amacı eğitim faaliyetlerini yürüttünüz sınıfınızda ki mevsimlik tarım işçisi olan çocukların;

- Eğitim'e katılma durumunun son 5 yıl içerisindeki durumunu takip etmek,
- Uygulanan çalışmaların başarılı ve zayıf yönlerini saptamaktır.

Toplanan veriler yalnızca bu araştırmada kullanılacaktır.

Gülper AKPINAR

GÖRÜŞME SORULARI

- Sınıfınızda mevsimlik tarım işçisi öğrencilerinize yönelik çalışmalar yapıyor musunuz?
- Yasama ve Yürütme tarafından yapılan mevsimlik tarım işçiliğine yönelik çalışmalar sizce verimli midir?
- Mevsimlik tarım işçiliğinde çocuk emeği sömürüsüne talepte azalma var mıdır?
- Son 5 yıl içerisinde mevsimlik tarım işçisi çocukların eğitime katılma oranlarında iyileşme olmuş mudur?
- Bakanlıkların mevsimlik tarım işçisi öğrencilere yönelik yapmış olduğu başarılı çalışmalar nelerdir?

EK-3 Veli Görüşme Formu

VELİ GÖRÜŞME FORMU

Kıymetli Veli,

Görüşme formunun amacı;

- İlkokul eğitimi çağındaki çocuklarınızın ilkokul eğitimine katılma durumlarının çocuk emeği bağlamında incelenmesi
- Aile bireylerinin eğitime ulaşma durumunun yıllar içindeki değişiminin gözlenmesidir.

Görüşme verileri gizli tutularak sadece bu araştırma için kullanılacaktır.

Gülper AKPINAR

GÖRÜŞME SORULARI

1. Önceki yıllarda mevsimlik tarım işçiliği yaptınız mı?
2. Çocuklarınızı çalışma ortamlarına dâhil ediyor musunuz?
3. Son 5 yıl içerisinde çocuklarınızın eğitim ortamına adaptasyonu için yapılan çalışmalar var mıdır?
4. Mevsimlik tarım işçiliği yaptığınız bölgelerde çocuklarınız eğitime devam edebiliyor mu?
5. Öğretmenlerin eğitime devamlılığı sağlanması hakkında ne düşünüyorsunuz?
6. Çocukların eğitim öğretime devam edebilmesi için yapılan çalışmalar sizin açınızdan etkili olduğunu düşünüyor musunuz?

